

abonum
spec.

EXERCITATIO THEOLOGICA 32
DE
NOACHO TYPICO,

AD ILLUSTRATIONEM

Gen. Cap. V. *vers.* 29.

Ubi etiam

OECONOMIA GRATIÆ,
quæ sub *Eodem* obtinuit, concinnè delineatur.

QVAM

PROPITIO CHRISTO D.

Vero illo, Miserorum ex Universali corruptionis Diluvio
emergentium, *Consolatore,*

SUB PRÆSIDIO

VIRI PLURIMUM REVERENDI

PAULI GYÖNGYÖSSI

à PETTYEN.

Illust. Eccl. Angl. Præsbyteri S. S. Theol. D. & Profess. P. O.

Reverendissimæ suæ Facultatis h. t. Decani

IN AUDITORIO MAJORI

ALMÆ UNIVERSITATIS VIADRINÆ

Die 17. Julii A. MDCCXXXIV. *af*

Placido Eruditorum Examine Submittit

AUCTOR & RESPONDENS

LADISLAUS BAKTSI,

Hungarus ex Transylvania.

FRANCOFURTI ad VIADRUM,

Literis PHILIPPI SCHWARTZII, Acad. Reg. Typ.

EXERCITATIO THEOLOGICA

NOACHES
DR PAULUS ERNESTUS
JABONSKI

MAJORIS
ES THEOLOGICAE
THESES
INDICANTUR

DR THILMAN HENRICO
SIEGEL
PAULUS ERNESTUS
JABONSKI

DR JOHANN DAVID
GRILLO
THESES
INDICANTUR

LEONHARD SCHNEIDER

VIRIS
SUMME REVERENDIS, EXCELLENTISSIMIS, PRÆ-
CLARISSIMIS AC IN REPUBLICA LITERARIA
FAMIGERATISSIMIS.

DN. PAULO ERNESTO
JABLONSKI,

MAGNIFICO UNIVERSITATIS VIADRINÆ RECTORI,
S.S. THEOLOGIÆ DOCTORI, EJUDEMQUE FACULTATIS
PROFESSORI P. O. CELEBRATISSIMO, ORACULORUM
DIVINORUM IN ECCL. REFOR. IBIDEM INTER-
PRETI FACUNDISSIMO.

DN. TILEMAN. HENRICO
SIEGEL,

S. S. THEOLOGIÆ DOCTORI ET PROFESS. P. O. POT.
BORUSS. REGIS CONCIONATORI AULICO,

UT ET

CÆTUS REFOR. FRANCOFURTENSIS PASTORI FIDELISSIMO,
ALUMNORUM HUNGARORUM EPHORO PROVIDENTISSIMO.

DN. JOHANNI DAVIDI
GRILLO,

S. S. THEOLOGIÆ DOCTORI, EJUDEMQUE UT ET
PHILOL. S. PROFESSORI P. O. LONGE MERITISSIMO

DN. JOHANNI GEORGIO
MICHAELIS,

PHILOL. S. PROFESSORI P. O. VERBI D. M. ITEMQVE
SCHOLÆ FRID. REG. RECTORI DIGNISSIMO

*DOMINIS, PATRONIS, FAUTORIBUS ATQVE
PRÆCEPTORIBUS SUIS*

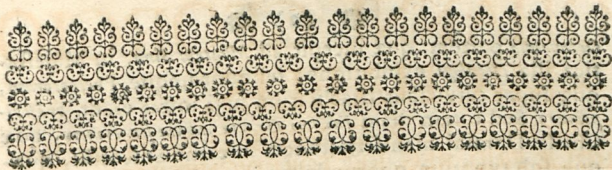
*Omni pietate ac observantia adusque tumulum
fuspiciendis*

*Specimen hocce Academicum humiliter,
reverentur ac fidenter*

D. D. D.

AUCTOR.

I. N. D. N. I. C. S. M.

§. I.

icet Fœdus Gratiz, si ipsam ejus substantiam spectes, ab omni ævo nonnisi unum unicumque fuit, idemque in omnem æternitatem futurum est, neque vero ut aliud sit, fieri ullo modo potest. Non datur alia via, quâ *θεοσπεριως* obtingat peccatori Salus, præter eam, quæ in Evangelio manifestata est. Unde egregiè dixit Apostolus *non esse aliud Evangelium*. Gal. 1. 7. Et Testamentum illud, quod Chrissi sanguine initiatum est, æternum vocat. Hebr. 13. 20. quippe quod ante secula definitum, mox à lapsu primi hominis promulgatum, continua Veterum *καθηχησες* traditum, à Mose & Prophetis literis consignatum, ab ipso verò Christo & Apostolis uberius explicatum, in omne quoque ævum perennaturum est, & cujus virtute æternorum bonorum hæreditate fidelibus frui licet. Placuit tamen Deo idem Gratiz Fœdus, quoad circumstantias, diversis temporum Periodis diversissimè dispensare, ad demonstrationem multiformis suæ sapientiæ, secundum quam *multis vicibus multisque modis olim loquutus est Patribus in Propbetis*. Hebr. 1. 1.

§. II. Diversitas harum Oeconomiarum duobus summis capitibus comprehenditur, quæ *V. & N. Testamenti nominibus* ab Apostolo designantur. Ubi notandum per *V. Testamentum* nos non intelligere nunc illam duntaxat *Veteris Oeconomiam*

A

Oeconomia

Oeconomia partem, quæ inceptit ad *Montem Sina*, in *Majestatica illa Decalogi* exhibitione, reliquorumque *Præceptorum*, quæ super cervicibus *Israëliitarum* jugi instar erant, *præscriptione*; Sed totam illam *Fœderis Gratiæ administrationem*, quæ *Christi Domini* manifestationem in carne antecessit, quæque sub typorum quorundam, imperfectionem aliquam illius status connotantium, & consequenter suo tempore abolendorum, involucris, *Patribus* quondam proponebatur, quod magnus *Calvinus*, aliis quidem verbis; idem tamen significantibus optimè expressit. *Inst. Lib. 2. Cap. II. Sect. 4. Vetus Domini Testamentum fuit, quod umbratili & inefficaci ceremoniarum observatione involutum tradebatur; Ideoque temporarium fuit, quia in suspensio erat, donec firma & substantiali confirmatione submitteretur. Caterum inficias ire nolim, in hac eadem V. Testamenti Oeconomia plures distinctas Periodos observari & posse & deberi. Prima itaque Periodus est ab Adamo ad Noachum, quæ totam primi mundi ætatem complectitur, in qua erant omnia rudia ac simplicia, cum Proteuangelium à Patribus fide acceptum, perpetua institutione filiiis diligenter inculcabatur. Mors Christi Satisfactoria Sacrificiis, licet paucissimis significabatur ac obfignabatur. Secunda Periodus in Noacho incipit, in quo Pater illius Lamechus typum quendam Messiz cernere sibi visus est, dum fide intentus in Messiam futurum, grandia de eo vaticinatus est. Hic consolabitur nos ab operibus nostris & à dolore manuum nostrarum & de terra, cui maledixit Deus, vocavitque nomen ejus Noach. De quo infra uberius dicemus. Tertia Periodus ab Abrahamo inchoatur extenditurque ad Mo sen. Maxima sanè & pretiosa admodum promissa Abrahamo facta sunt, de multiplicatione seminis sui, de danda illi femini terra Canaan, de Messia ex istius lumbis orituro, de hereditate mundi &c. Quarta Periodus à Mose ad Christum. In hac periodo alia longè rerum facies ministerio Mosis introducta est. Filius Dei in totius populi panegyri, ex monte Sinai medioque tonitruum ac fulgetrorum Augusta Legislatione se Regem Israëlis asseruit, eumque neglectis & anathemati devotis gentibus,*

gentibus. Act. 14: 16. ut carum sibi peculium Exod. 19: 5. 6. plurima hostium strage, in promissam Canaanis hereditatem introduxit, *Tabernaculum & Arcam Fœderis*, ut essent gratiosa Dei sedes, mystica arte construi jusfit. Et quis fando enumerare valeat, quibus prærogativis *Periodus* hæc præ cæteris aucta & nobilitata fuit? *Vide sis inter alios solidissimas Her. Witsii Instit. Oecon. Fœd. Lib. III. Cap. II & III.*

§. III. Sed è diverticulo in viam redeamus, reliquaque *V. Oeconomia* dispensationibus suo loco relictis, ad NOACHUM nostrum properemus, qui scopus est nostræ Disser-
sert. Quem ut clarius illustremus, hæc ordine circa illum dispiciemus. *Primo.* Specialia quædam de illo, ut non injucunda, ita nec prorsus inutilia præmittemus. *Secundo.* Ad Oraculum ipsum, quo Lamechus *fideique speique* plenus, nato Noacho emphaticè admodum sese solabatur, propius accedentes. I. In veram nominis Noachi originem modestè inquiremus. II. Oraculi sensum, quantum Instituti ratio permittit, explanare studebimus. III. Eundem Mesfæ futuri umbram extitisse demonstrabimus. IV. Denique Typicam ejus rationem elicere, & aliquot Thefibus comprehensam L. B. nullis adhuc præjudiciis fascinati oculis placidè subjicere satagemus. NB. In his tamen omnibus ita versabimur, ut cæteris parcius immoraturi, ultimis præcipuè partibus pressius inhaerendum existimemus. Quæ ubi fideliter exequemur, speramus nostram oppellam quoque, ad illustrandam *Doctrinam Gratiæ sub Noacho*, aliquantulum lucem si non accendere, eo saltem adniti. Et sic *in rebus magnis voluisse sat est.*

§. IV. I. Quis quantusque vir fuerit Noachus, qualemque ejus tempore mutationem, & Ecclesiæ facies, & totius hujus mundi machina subierit, ad ejus fidem nobis conciliandam abundè sufficit narratio Dei per os Moſis, qui *fidus fuit in tota Domo Dei.* Hebr. 3. 2. 5. Potuisse autem ea omnia fieri, manifestum est, si consideremus Dei *justitiam, sapientiam & potentiam.* Et porro revera ita facta esse, sacra oracula indubiè testantur. Sed præterea, quandoquidem
A 2
præclara

præclara illius facinora per longam nepotum seriem, in memoriis hominum retenta ac subinde reculta fuere, vero non est abfimile, in ipsa Gentium dispersione quoque, quædam rudimenta Historiæ Noachicæ inter eos supermanfisse, ac quaqua versum dimanasse. Quæ enim de Noacho, diluvio aliisque circumstantiis narravit Moses, iis haud dissimilia Pagani Scriptores posteris noscenda reliquerunt. Non dissimulandum quidem est, Gentilium narrationem in nonnullis à Mosaica deflectere. Et curavit hoc *Satanas* antiquus ille *serpens* solertissimè, ut divina veritas fabulis & commentis humanis intermisceretur, quò vera suspecta redderentur; Falsis verò conciliaretur fides. Etiam, quæ tenui fama, ex primæ promissionis, aliarumque revelationum divinarum traditione, priora mundi secula, de futuro Messix regno invaserant, in lacunas ethnicas diducta, vaticiniis sibyllinis permista fuerunt. Vide sis *Job. Henr. Heideg. Hist. Patr. Tom. I. Exerc. XVI. §. 41. 42. Oveni Theol. Lib. 3. cap. II. §. 1.*

§. V. Speciminis loco igitur, ex larga Eruditorum messe manipulis quibusdam collectis, ac in nostras rationes translatis, juvat rem, quæ jam posita est, illustrare. N. Noachum Ante-diluvianum *justitiæ præconem* fuisse, affirmat Apostolus. 2. Petr. 2: 5. Qui officio isto rite fungens, quem sanare non poterat, *fide & factis mundum condemnavit.* Hebr. 11: 7. Concionum ejus memoriam in Carminibus, quæ Oracula Sibyllina dicuntur, non admodum difficili opera reperiri posse, Doctorum quorundam est opinio. Famofum planè est Carmen *Sibylle Erythrææ*, quod Compendii causa Latino duntaxat Sermone depingam conspiciendum:

Perfidiosi homines, quæ vos dementia cepit?

Quæ facitis, Deus haud ignorat; Namque salutis

Author inextinctus videt omnia, & omnia novit,

Qui mihi justè uti vobis hæc dicta referrem.

Exitio ne sit demens socordia vobis,

Discite justitiam, vitiiis abstinite, nec ne

Inter vos animis odia exercere cruentis,

Humano late tingentes sanguine terram.

ut

ut ut non nesciam, esse etiam ex adverso plerosque eru-
ditorum, qui de hoc aliisque Sibyllarum Carminibus di-
versissimo sint iudicio, statuuntque, quæ Sibyllarum no-
mine circum feruntur, ficta esse omnia. Et eorum Autho-
res non tantum plurima ex sacris scripturis hausisse; Sed
Christianos fuisse & *Hæreticos*, qui *Centones istos composuerunt*.
Meum de his disputare non est. Judicent Docti. Id tamen
verum esse fortiter contendimus. 1. Fuisse inter Gentiles
Fatidicas quasdam *Mulieres*, quas *Sibyllas* vocavere. *Vide sis*
Horn. Arc. Noë. & Hofman. in v. Noë p. 342. 2. Multa sacrarum
Historiarum rudera, in Gentilium scriptis, etiam si (quod
fatendum est) fabularum involucris tecta latitare. Et
denique 3. Vix aliquid unquam Historiâ Noachicâ illustri-
us ac ipsis quoque Gentibus (quò de supra jam monitum
est,) memorabilius accidisse.

§. VI. Unde 2. Celebratissimum est de Noacho, quod
ubi Deus omnes homines in universo terrarum orbe, o-
mniaque animantium genera, quæ in aquis vivere neque-
unt, exceptisque iis, quæ jubente Deo Noachus in arca
tutus est, aquis diluvii submersit, ipsi tamen Noacho,
uxori ejus, tribus filiis totidemque nurbus pepercit, ac sal-
vos in arca fieri iussit &c. Cujus rei documenta varia in
scriptis & traditionibus Gentilium nonnulli sibi invenisse
visi sunt, v. g. in *Xisusiro*, *Saturno*, *Prometheo*, *Deucalione*, *Ogyge*
& *Libero* seu *Baccho*. Misiss aliis, quæ de Saturno veteres
tradunt, haud ineptè in Noachum quadrare, jam à pleris-
que probabiliter demonstratum est. Ut enim Noachus
„ omnium, qui post diluvium vixerunt, communis parens
„ est: Ita *Saturnus πατρὸς γενεῶν*, & ejus uxor *Rhea* mater
„ Deorum hominumque, in Orphi hymnis appellatur.
„ Saturnum justissimum regem fuisse volunt. De Noachi
„ *justitia & integritate* luculenta S. Scripturæ testimonia nos
„ dubitare non sinunt. Saturnum & uxorem *Rheam*, &
„ qui cum illis fuerunt, ex Oceano & *Thetide* natos finxe-
„ runt Poëtæ, quod apprime itidem Noacho convenit, qui
„ cum uxore, filiis & filiorum uxoribus, ex aquis diluvii
emerfit.

„emerfit. Navem, Romani Saturni Symbolum esse volue-
 „runt, quo haud obscure arca Noachi significatur, qua
 „cum suis universale diluvium evasit. Saturnum omnes
 „filios devorasse fingunt, præter *Jovem, Neptunum & Plutonem,*
 „qui soli superstites universum orbem inter se diviserunt.
 „Noachi tempore omnes omnino homines aquis diluvii
 „submersi periere tribus supersticibus filiis, *Semo, Chamo &*
 „*Japheto,* qui orbem inter se partiti sunt. Et quidem uti
 „*Epiphanius advers. haeres. Lib. II. Tom. II. Eusebius in Chron. Pbi-*
 „*latrius Brixienfis haeres. CXVIII. opinantur,* jactis apud Rhino-
 „corum fortibus. Uti hoc *Franc. Buddeus in Hist. V. T. Period.*
 „*I. Sect. II. ad §. VIII. annotavit.*

§. VII. Præterea neque displicet eorum conjectura,
 qui per *Jovem Ammonem,* Chamum significare voluisse vete-
 res, opinantur. Uti enim à posteris *Chami* Lybiam & Aeg-
 yptum excultas esse, vero simile videtur, unde & Aegyptus
 toties vocatur *ארץ חם Terra Cham;* Ita & *Jupiter Ammon* eo-
 rundem populorum primum fuit idolum. Accedit quod
 Curtius tradiderit, *Jovem Ammonem* in Cymba circumgestas-
 se veteres, ut diluvii forsitan & arca Noachi, in qua servatus
 erat *Chamus,* servarent memoriam. Uti *Job, Sebütze ex Aegid.*
Strauchii Dub. Hist. Chron. retulit, *Jovem* quoque Saturni pã-
 tris virilia abscondentem *Chami* imaginem esse, nudatum
 patrem ridentis, admodum est vero simile. Per *Neptunum*
Japhetum exhiberi, Doctorum virorum est sententia; Idque
 vel ideo, quod *Japheto* maritima omnia cum insulis obti-
 gerint, vel quod ipsum *Japheti* nomen quoque apud My-
 thologos sæpe occurrere, notum est. *Semum* denique *Plu-*
tonis nomine venire autumant, qui hoc ideo putant, quod
 idololatriæ ac impietatis hostis fuerit acerrimus, quæ illius
 rei ratio an satis probabilis sit, ambigo. Vide plura apud
 Gerh. *Job. Voss. de Idol. Gentil. Lib. III. cap. 14. Sam. Boeb. in Phal.*
I. 1. cap. 1. Pet. Dan. Huert. demonst. Evang. prop. IV. Natal. Alex.
Hist. Eccl. V. T. etat. II. cap. II.

§. VIII. א Noachum fuisse *איש חרם* hoc est, *Terre*
virum. Moses testatur. Gen. 9: 20. Humili nimirum vivendi
 genere

genere occupatum. Hoc miseram in terris peccatorum
 condicionem, suamque speciatim, [qui horrenda Dei judi-
 cia in mundum Antè-diluvianum viderat, decuit; (*Satur-*
num Rhea, hoc est, *Terra*, Virum seu maritum fuisse, lusus
 est Mythologorum. *Boch. Geog. Sac. Lib. I. cap. 1.*) sic enim
 solent describi, qui studiose alicui rei operam navant. e. g.
Vir belli, id est, *miles* Jos. 5. 4. *Vir pecoris*, id est, *opilio* Gen.
 46: 32. *Vir verborum*, id est, *disertus* Exod. 4: 10. Ita Noachus
 dicitur *Vir terre*, id est, *Cultor terra*, peritus in arte vinitoria.
 An autem vitium Sator vinique inventor Noachus primus
 extiterit, determinare non est hujus fori. Hæc tantum
 hic notare sufficiat. (1) Ridiculi sunt plane Hebræorum
 Magistri, quando in libro, cui Titulus מַדְמַדָּם fabulantur:
 Noachum eodem die, quo plantavit vineam, etiam vindem-
 iasse, bibisse, inebriatum esse, nudatum jacuisse. Rab-
 bini perhibent: Cum Noachus vineæ ferendæ manum ad-
 moveret, venisse *Satanam*, stantemque ante eum dixisse:
 Quid conseris? Quo dicente *vineam*, retulisse: Cui bono?
 Tum respondisse Noachum: Fructus ejus dulces esse &
 humidos & siccos, deque iis fieri vinum, quod cor homi-
 nis lætificet, uti scriptum invenitur. Hic Satan: Age jun-
 gamus operas. Cum respondisset Noachus: Quod felix
 faustumque sit! Satan adduxit *agnum* eumque occidit sub
 vite, similiter *Leonem*, *Porcum* & *Simiam*, stillavitque sangvi-
 nem eorum in vineam & potavit eam de sanguinibus. Id
 indicium quod antequam homo bibat de vino, sit instar
agni & ovis, si bibat decenter, fortis ut *Leo*, & dicit, sibi si-
 milem non esse in mundo; Cum bibit plus æquo, *porco*
 fit similis, qui se inquinat sordibus; Inebriatus similis fit
simie stanti, saltanti, ludenti & producenti coram omnibus
 turpiloquium oris, nec scienti, quid faciat. *D. Aegid. Strauch.*
Dub. Hist. Chronol. Jac. Phil. Bergom. in suppl. Chron. l. 2. p. 12.
 (2) Observandum est, in *Jano* quoque *Gentilium*, ut curiosis
 quibusdam rerum indagatoribus videtur, *Noachum* latere,
 quem ita dictum esse (α) quasi *vinitorem*, seu *vini auctorem*
 non abs dictione statunt; cum prima mentio *vini* in historia
Noachi

Noachi fiat. Est enim *Janus* ex Hebraico יָנוֹחַ quod significat *vinum*. Græci eadem de causa *Oenotrium* h. e. vini cultorem appellarunt; (β) Quod *Janum bifrontem* & utrinque oculatum finxerint veteres, quo memoriam subobscuram Noachi repræsentari autumant, qui mundum ante & post diluvium vidit. Mundi ante-diluvianæ amœnitatem, & ob mundi diluvii undis lacerati vastitatem mundi miseriam ingemuit. Videatur *Calov. de Habit. Japh. in Tent. Sem. Mebr. 1. §. 1.* (γ) *Jano* tributa sunt rerum initia. Itaque & initio ædium nomen datum *Janua* & initio mensium *Januarii*: Sic à Noacho rerum post diluvianarum initia arcescenda sunt. *Job. Henr. Heideg. H. Patr. Tom. I. Exer. 18. §. 42.* Sed verò objicies fortè: Cur ipsum Nomen proprium *Noe* nusquam in Gentilium Libris occurrit? Resp. Quia Gentiles nomina propria soliti sunt lingua sua interpretari, vel ex notabili aliqua parte historiæ nomen ipsi proprium finxerunt. Sic Alexander Polyhistor Græcè scribens *Isancum* vocat Πελωτα , ut ex Eusebio constat.

§. IX. Verùm in Fabulosis Gentilium Scriptis aliquam veritatis micam hætenus quæsisse sufficiat. Ad scriptores Ecclesiasticos jam nos conferemus, ibi quoque non inutiliter pedes parumper fixuri. Hic primum agmen ducit Theodoretus, qui Quæst. in Genes. Noachum fuisse $\sigma\pi\epsilon\rho\mu\alpha\ \tau\epsilon\ \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\tau\epsilon\ \tau\acute{\omega}\nu\ \alpha\upsilon\theta\rho\acute{\omega}\pi\omega\upsilon\tau\omega\upsilon\ \kappa\alpha\iota\ \rho\iota\zeta\alpha\upsilon\ \tau\eta\varsigma\ \Phi\upsilon\sigma\epsilon\omega\varsigma\ \kappa\alpha\iota\ \delta\epsilon\upsilon\tau\epsilon\rho\upsilon\ \text{Ἀδάμ.}$ Semen generis humani & radicem nature, & alterum Adamum. Chrysostomus Hom. 24. in Genes. $\zeta\upsilon\mu\acute{\eta}\nu\ \kappa\alpha\iota\ \rho\iota\zeta\alpha\upsilon\ \mu\acute{\epsilon}\lambda\lambda\omicron\upsilon\tau\epsilon\ \Theta.$ fermentum & radicem futuri. Item vocatur naufragium facientis nature bonus gubernator. &c. In cujus rei naturam si serio introspiciamus, fracta nuce nucleum inveniamus, oportet. Neminem enim, cui est iudicium defæctum, arbitror præfractè posse negare: Mosen in brevissima utriusque mundi historia, ea, quæ de operibus Dei circa utrosque humani generis truncos tam studiose consignavit ac æternitati consecravit, non grandibus planè de causis fecisse. Cur etiam hæreret, veritatis studiosus in cortice duntaxat, si aditus pateat ad interiora rei? Nobis itaque

itaque verè ita videtur, & fortè non vana indagine: Noachum non in eo tantum constitui debere similem Adamo, quod ut *hic* prioris, ita *ille* posterioris mundi extiterit *Parentis communis*, τὸ ἐξ ἡδὲ ἀρχῆς ἀνθρώπων. *Finis & initium hominum* i Sed longè plures & illas quidem angustissimas esse *Analogias*, quarum Oeconomia Dei, circa utriusque mundi *Parentes exantlata* fœcunda est ac fertilis. Quas brevi saltem penicillo delineare & ob oculos ponere, non erit ab Instituto nostro prorsus alienum.

§. X. Cum ergo nihil vetet, neque cum analogia Fidei pugnet; Has de V. & N. mundi Parentibus liceat in Oeconomia Dei observare stricturas. 1. Quemadmodum Deus Adamo & Uxori ejus, postquam puererrimum illud primorum hominum par recens è manibus Plasmatoris sui egressum fuisset, benedixerat benedictione *fatificationis, dominiq; in creaturas*. Gen. 1: 28. Ita & Noacho filiisque ejus, postquam ex arca, noviter quasi in dias luminis auras editi fuissent, benedixit: Hoc tamen cum discrimine in posterioribus, quod, cum Adam in statu integritatis dominium in creaturas exerceret cum amicitia & amore, peccatum hanc rerum faciem nunc ita immutaverit, ut Noach dominium istud cum metu & formidine habuerit. Gen. 9: 1. & sequent. 2. Quod uterque Parentum, scilicet, Adam & Noach, ex sapientissima Dei ordinatione *Tentamen* subierint, eique, prohdolor! succubuerint in fructu *Arboris*. Quod ipsum peniculatius consideranti firmitus multoque fiet mirabilius, si ponamus, uti & poni non sine aliqua veritatis specie potest: *Arborem, qua Adamo in Paradiso prohibita fuit, fuisse Vicem*. De hoc affirmativè, & quidem absque omni scrupulo determinant Judæorum Magistri. *Sanhed. fol. 70. 1. Bemidbar Rab. fol. 140. 2.* In quam sententiam non pauci etiam ex Christianorum Doctõribus descendere nihil dubitant. Et certè non destituitur illa opinio rationibus non contemnendis ex Scriptura S. petitis. Vid. *Lightfoot. Hora Hebr. in Luc. Cap. 1. v. 15.* Sed in hanc Disputandi arenam descendere nunc non vacat, festinans ad sequiora. 3. Postquam

Adam sva delis conjugis suæ, astu diabolico jam ante sedu-
ctæ, illectus, ausu (immane quantum!) temerario, ex infe-
lici divinitatis affectatione, fructum vetitæ arboris libavisset,
protinus agnovit, tremebundusque fugiens contendit
quoquo modo, si tantum fieri posset, suam obvelare nu-
ditatem. Sic *Noachus* nescius sibi temperare, postquam
largius ex mero hausisset, suam, quæ antea tecta fuerat, in
medio tentorii sui detexit nuditatem. Gen. 9: 21. Atque
ita, quod sanè stupendum est, utrorumque Parentum pec-
cati manifestatio facta est in *nuditatis revelatione*. 4. Non
sivit Deus summè Misericors *Adamum* suæ jam nuditatis
consciium, ac ad tonitrua vocis Jehovæ in horto itantis
trepidantem, inter arbores horti pudibundum diu latitare;
Sed erecto *Fœdere Gratia* tunica ex exuviis animalium Deo
(uti credibile est) immolatorum facta eum vestivit; Atque
sic ejus infirmitati, quam subligaculo ex foliis ficulneis
palliare frustra adlaborabat, gratiose subvenit. Vide eru-
ditam *Cloppenburgii* super hac re observ. Ita postquam *Semo*
& *Japheto*, pio in Patrem *Noachum* ardentibus zelo, nuncia-
tum esset, grandævum senem, pium alias Patriarcham,
nimio mero obrutum, sese in medio tentorii sui retectum
dedisse, nihil cunctantes, sed è vestigio, ne diuturna fieret
Sancti *Patris* prostitutio, accepto pallio, amborumque hu-
meris superimposito, ac reversis faciebus ad eum acceden-
tes *texerunt nuditatem Patris*. Gen. 9: 23. Quæ analogia tantò
est arctior, quò probabilius statuitur, illud etiam velamen,
sicut & *Adami*, fuisse confutum ex pellibus animalium, à
Noacho ejusque Filiis post diluvium Deo Sacrificatorum.
Ut enim ante diluvium, sic etiam aliquamdiu post, vestes
pelliceas, & eas quidem præcipuè animalibus in Sacrifici-
um cedentibus detractas, in usu fuisse, Judæorum Magistri
asseverant. Accedit quod hoc vestimenti genus uti sim-
plicissimum, ita etiam antiquissimum sit. Job. 31: 20. Prov.
27: 26. Inde prisca Græcorum Heroes, Apri, aut Tygridis,
aut Leonis exuviis induebantur, aut pelle Lybistidis Ursæ,
aut Bacchæ nebride, aut bassarii, id est vulpis pelle. Et
quis

quis nunc pellitos Romanorum Patres & rustica corda ignorat? Vide Sodes *Possium de Idololatria Lib. 3: Cap. 7.* Eo quidem audacia cum Judæis progredi non audemus, ut statuamus Locum, ubi David condidit altare in area Arauna, fuisse locum, ubi suum condidit Abrahamus, super quo ligavit Isaacum, ubi suum condidit Noachus, cum egrederetur ex arca, ibidem fuisse altare, super quo obtulerunt Cainus & Abelus; ibidem Adamum obtulisse, cum crearetur, atq; inde fuisse, creatum; Idem ei locus expiationis, qui creationis. Uti hoc *Job. Lightfoot ex Majmon. in Berh Habbechira Cap. 2. annotavit.* Id tamen verum est, quod, quemadmodum vetus mundus, sic & novus cum Sacrificio est inchoatus.

§. XI. 5. Licet Adam prioris mundi Pater grande admodum commiserat peccatum, quod vel exinde adparet, quoniam propter illud omnium, qui ex illo descenderunt, posterorum dentes obstupuerunt; Verum tamen constat illum propterea maledictum non fuisse, aut saltem nullum de eo in sacris literis perhiberi testimonium; Sed terram tantum ipsius causa subiectam fuisse maledictioni. Gen. 3: 17. At non longò post sævum maledictionis fulmen vibratum est in Cainum. Gen. 4: 11. 15. Eundem viarum Dei processum & rimari & mirari licet circa Noachum secundi mundi Patrem, qui & ipse nullam propter ebrietatem siveque prostitutionem legitur tulisse maledictionem; Constat tamen illum ipsum fatidico post spiritu impregnatum grave *anathema* enunciasse in Canahanem ex Chamo sibi illudente nepotem, ac diro servitutis jugo premendum vaticinatum esse. Gen. 9: 25. 6. Sicut per Adami lapsum introducta est *servitus terre* maledictæ. Gen. 3: 17-19. Nam licet homini integro quoque operandum, ab illoque terram honesto labore excolendam fuisse, incicias ire non ausimus; Id tamen, ut immotum tenemus, omne, quicquid laboris, homo integer impensurus erat, futurus fuisset jucundus, absque molestia, & cum omni animi corporisque deliciatione in domino. Quicquid igitur tædium atque molestiam peperit, à peccato arcessi debet. Rom. 5: 15. Sic à Noacho introducta est *servitus hominum.* Gen. 9: 25. Non caret enim

fundamento illorum conjectura, qui statunt ante diluivum *nullum fuisse servum*, aut saltem non eam dominandi potestatem exercuisse in sese mutuo, quæ demum post diluivum obtineri & in tyrannidem fere converti ac usurpari cepit. Quod non tam optaremus, quam hodieque experi cogimur nostro damno. 7. Sicuti propagandi *Generis humani* veluti prima femina; Ita uterque erant *Canalis* instar, salutarem Dei gratiam ad posteros derivantes. Et memorabile planè est, quod Deus *Fœdus Gratiæ*, quod cum Adamo erexerat, cum Noacho solemniter renovavit. Gen. 9: 9. Adeoque licet *Fœdus Gratiæ*, non directe hic proponatur; id tamen præsupponi & involvi, tam est certum, quam quod certissimum. *Vid. Ruard. And. Theol. Super. Part. IV. Cap. II. §. 15. 8.* Dubito, an non huc commodissimè succenturiari possit conformitas in ipsa quoque sacramentorum ratione. Quid enim absurdi esset, si cum quibusdam Doctis, *Arbo-rem scientiæ boni & mali*, statueremus fuisse *Sacramentum*, cujus usus ratione Adami in sacra abstinentia consistebat? Ita *aquarum diluvii*, quas *Sacramentum* fuisse temerarium esset negare, *usus*, Noachi respectu in eo consistebat, quod ipsum cum suis non tangerent ad noxam, neque insinua- rent se in arcam, cui inclusus erat. Et tremendum est quod utrumque *Sacramentum* miserandam mortem impro- peravit iis, qui, cum non deberent, iisdem usi sunt. Et denique 9. sicut propter *peccatum Adami* omnes ejus *Posterii* damnationis *Rei* constituti sunt: Ita renovatò post diluivum mundò, *Canaan* propter enorme Paternum scelus, acerbam execrationis virus sibi propinatum exorbere fuit coactus. Atque ita utriusque mundi initia, ex occulto; sed justissimo tamen Dei-judicio, tristissimæ peccatorum *Imputationi* locum concessisse, non sine sacro quodam hor- rore experimur. *Perge ulterius L. B. si libet talibus viarum Dei speculationibus animum pascere.*

§. XII. Notatis itaque his antecederet, jam res ipsa exigere videretur, ut II. ad ipsum Lamechi Oraculum propius accedamus, breviterque, quantum Instituti ratio permit-

permittit, enucleemus. De quo Moses ita scribit, cum Lamechus prole mascula tam desiderabili bearetur, vocavit nomen ejus *Noach*, hanc allegans rationem: *Hic consolabitur nos de labore nostro, & de dolore manuum nostrarum, & de terra, cui maledixit Deus.* Ubi & Nomen puero impositum illiusque *ετυμολογίαν* ר Rationem *ἐνομαθεσίας*, à pio parente allegatam, lustrabimus. Et sic ad reliqua progrediemur, sequentes filum §. III. jam delineatum.

§. XIII. Prius quod attinet: De derivatione nominis נח *Noach* aliquid dubii est, & ut doctissimus *Mercerus* in *prolixia Comment. ad b. l.* fatetur, *multa hic occurrunt difficilia.* Ratio enim nominis impositi, quæ hic affertur à Mose, ipsi nomini non respondere videtur; np. vocavit Lamech nomen filii sui נח, quia ינחמנו: Cum נח si Grammatices Regulas sequamur, derivatur à rad. נחם, quod Hebræis est *quiescere*, at ינחמנו originem habet à rad. נחם quod in Piel significat, *consolatus est*, & sic, ut videmus, nec radix, nec significatio convenit. Proinde omnis nervus difficultatis huc recidit: Si rationem impositi nominis reddere voluit Lamechus, dicendum ipsi erat: זה ינחמנו, *hic quiescere faciet nos*; non זה ינחמנו, *hic consolabitur nos*: Aut, si rationem nominis spectemus, utique vocandus erat non נח; sed potius aut נחם, aut מנחם, quod significat *Consolatio*, aut *Consolator*. Et sic optime quadraret nomini ratio impositionis ejusdem. Variè eruditi cum hoc nodo luctantur, in diversasque abeunt sententias.

§. XIV. Qui in literarum apicibus & minutiis hærent, Verba Textus corrigere nituntur, voluntque ut loco ינחמנו legatur ינחמו atque ita nodum scindunt potius, quam solvunt. Ita *Lud. Capellus Crit. Sac. Lib. IV. Cap. 8.* Cui suffragatur *Grotius* in *b. l.* &c. Quam eorum *επιρριση* non aliunde, quam ex *Versione τῶν LXX.* putem fuisse enatam, qui, uti verissimum est, hæc verba זה ינחמנו וזה transtulerunt *ετ' ἀναπαύσει ἡμᾶς*, *hic quiescere faciet nos.* Sed (1. *Audax* & temeraria est planè ea crisis, quæ ex Interpretatione sola τῶν LXX. Textum Originalem corruptionis arguere non

veretur. (2. Antiquissima quæque versiones, à Græca si discefferis, cum hodierna ex affe conveniunt. *Paraphrases Chaldaus* disertè ינחמנו די & Hieronymus suo tempore lectum ita testatur. (3. Etiam si Græci Interpretes habeant εἰς ἀναπαύσει ἡμᾶς, non tamen inde statim sequitur; Eos ergo legisse ינחמנו; sed id tantum, quod illi formam vocis נח considerantes, & etymologiam ejus respicientes, quamvis legerent ינחמנו; Tamen sic transferre voluerunt, ut notationem nominis magis exprimere possent. Præterea (4. ἀναπαύειν vox est generalis, quæ & per הניח & per נחמ interpretari potest. Egregia sunt planè, quæ de istius verbi significatione annotavit *Christ. Stock. in Lex. Græc. ad b. v.* Ubi observat vir eruditus, Verbum ἀναπαύειν interdum talem animi *requiem & refocillationem* significare, quæ cum cordis gaudio ac vivifica conscientia consolatione conjuncta est, ut 1. Petr. 4: 14. Ubi tribuitur Spiritui S. *requiescere super fideles*, quæ quid aliud commodius designare potest, quam gratiosam ipsius in piis inhabitationem, & inde oriundam refocillationem, conscientia quietem, cordis gaudium, & vivificam consolationem, quam Spiritus S. in cruce & ærumnis suppeditat & confert. Conf. Apoc. 6: u. 14: 13. 1. Cor. 16: 18. 2. Cor. 7: 13. Philem. v. 7.

§. XV. Hebræorum Doctores plerique eo ferè inclinant, ut statuunt נח derivari a rad. נחם, respecta ultima litera ם, quibus alii etiam, ut *Munsterus, Vatablus, Sebast. Schmid.* &c. calculum addere non detrectant. Hoc argumento, quod in nominibus propriis à Verbo deductis, nimis magna solent fieri mutationes, ut tantum quædam originis indicia in literis sæpe supersint. Sed licet Grammaticorum illa *ratio* omninò vera sit: In Derivationibus nominum propriorum sæpe accidere solet, ut litera aliqua vel addatur, vel detrahatur, vel transponatur, neque accurata Etymologie Grammatica ratio semper observetur. ut v. g. שמאל dicitur à שאל per infertionem literæ ם, nam regulariter vocandus fuisset שאל; sic קח à קח cum regulariter קני inde dicendus esset: Sic יעבב à rad. עבב per transpositionem ע & ע: Sic ex voce

אברהם

אכרהם, quæ composita est, euphoniæ gratia detractum est
 כ ex רכ & literæ finales ן & ן vocis המון. Verùm in no-
 mine נח idem factum esse, ut credam, adduci non possum,
 quod neque compositum est, neque quicquam illo brevius
 esse poterat, etiamsi sumas נחם. Vid. *Job. Buxtorf. Vind. Ver.*
Heb. p. 628. Sed aliam hujus ὀνομαστικῆς rationem conatur
 reddere *R. Salamo Jarchi*, qui ינחמנו resolvit יניח ממנו
 quiescere faciet i. e. levabit à nobis opus nostrum &c. quæ expo-
 sitio præterquam quod dura est, peccat quoque in Regu-
 lam Grammaticam enormiter. Neque verior est illorum
 conjectura, qui putant נח dictum esse ex transpositione
 חן, quasi hac literarum metathesi alluderetur ad Gen. 6: 8.
 ubi Moses dicit נח מצא חן Noach invenit gratiam. Hanc
 enim paronomasiam per accidens tantum factam esse quis
 non intelligat?

§. XVI. Restat igitur, ut dicamus cum *Merceo*, *Bux-*
torfo, *Buddeo*, *Stockio* & quam plurimis aliis in arte Critica
 versatissimis, nomen נח, quod supra jam posuimus, origi-
 nem habere à verbo נוח, quod quiescere significat. Adeo-
 que verba *Lamechi* non tam continere rationem ex etymo
 nominis petitam, quam allusionem quandam, in re ipsa, & sono vo-
 cum admodum similibus fundatam. Verbum enim נחם & voce
 & significatione vicinum est verbo נוח, quod & quiescere &
 consolari commodè significare potest; Imo binas inter-
 dum in se complectitur significationes, ut *Job. 3: 13. 26. Esth.*
9: 22. Hab. 3: 16. Jes. 52: 2. Dan. 12: 13. in quibus locis ver-
 bum נוח involvit immunitatem ab omnibus afflictionibus,
 miseriis atque calamitatibus, quibus pii in hac ærumna-
 rum valle premuntur, quæ immunitas ipsissima est consolatio.
Vid. Stock. Lex Hebr. ad h. v. Præterea Hebræi aliquando ma-
 gis habent rationem sensus, quàm verborum & vocum,
 uti hoc ipsum sapienter ostendit *Aben-Esra*, cujus verba
 digna sunt, quæ hic appingantur. זה ינחמנו וננוח מעצבון
 זדינו גם נחמה מנוחה מעצבון הלב כי העברים ישמרו
 הטעמים ולא מלות והעד ירבשת וירובעל
Is consolabitur

nos & quiescemus à dolore manuum nostrarum. Nam etiam consolatio est quies à dolore cordis. Etenim Hebræi magis habent rationem sensus, quam vocum, ut apparet in ירובעל & ירכשיר Bual enim nihil aliud est, quam *Boscher*, id est, *Confusio* seu res pudenda. Cum ergo ratio nominis נח ita effertur זח ויחמנו זה ויחמנו זה, hic consolabitur nos, tantundem est, ac si dixisset זה ויחמנו זה hic faciet nos quiescere, quia sensus eodem recidit, & qui solatur levat molestiam; quasi dicat: *Hic Consolando nos, simul quiescere faciet à labore nostro, quietem nobis à nostro labore & arumna dabit, nostrum laborem levabit &c.* Vid. *Auf. Supra Citatos.* Et Hebræi vulgò fatentur: *נחמה מנוחה מעצבון הלב Consolatio est quies à dolore anima.* Atque sic constat, Lamechum in filii sui nomine voti ac spei suæ *μενημόσυνον* extare voluisse.

§. XVII. Videndum jam *Secundo*; Qua intentione Lamech filio suo nomen נח imposuerit, & quo sensu allaturus erat *consolationem*. De hac quæstione tot dantur conjecturæ, ut ægrè liceat numerum inire, nedum selectum facere. Recensēbimus tamen plerasque, & simul cui præcæteris adhærescendum putemus, ad calcem innuēmus. In eo omnium fere Interpretum, tam Judæorum, quam Christianorum animi consentire videntur, quod non difficulter largiantur, Lamechum, sive per *revelationem divinam*, sive *per viam sapientia*, animo aliquid futuri prælagiente nomen נח filio recens nato imposuisse. Et fanè sapius divini quid in impositione nominum licet in V. T. observare. *Chrysof. homil. 21. in Genes.* De futuro vaticinatum esse Lamechum ut Prophetam agnoscit. *Epiphanius l. 1. Tom. 2.* inquit: *Lamechum per Prophetiam imposuisse filio suo nomen Noë &c.* Sed præcipuum dubium est in Notatione nominis: *Hic consolabitur nos &c.*

§. XVIII. Viderunt hic carnales Judæi (uti jam supra monuimus) aliquid, nisi quod, ut solent, solo affixi, & spiritalia in externis bonis quærentes, ad humile nimis ac terrenum delapsi sunt, ac hujus oraculi sensum ad illam ferè corporis molestiam restrinxerunt, quam ex Dei maledictione, in cultura agri homines experiri coguntur, volunt-

voluntque hoc nihil aliud continere, quam 1.) Faciliorem agriculturæ modum, quem Noachus reperiturus erat 2.) Liberationem terræ ab anathemate illo, quô percussam ante Noachum, post improbos ac durissimos quoque labores, nonnisi spinis ac carduis horruisse, non sine dolore speculabantur. In quam rem ita Jarchius: ער שלא בא נח לא היה להם כלי סחר שים והוא חכין להם והיתה הארץ מוציאה קוצים ורגרים כש זורעים חטים מקללתה של אדם הראשון ובני נח נחה והיו יבחרנו *Antequam veniret Noë non erant eis vasa georgica, ipse autem eis concinnavit. Cum seminarent triticum terra produxit spinas & tribulos ob maledictionem ejus propter Adamum primum.* Eadem est sententia libri Zohar Parascha I. Ubi de Noacho hoc traditur: נח חקן הארמה לעבודה הפלים לעבודה הארמה *Noach fabricavit instrumenta agriculturæ infervientia.* Aben-Esra consolationem Noë in eo ponit *quod per eum resuscitatus est mundus.* Cum quo *Lyra & Menochius.* Sic Noachus dedit consolationem hominibus, cum per eum terra diluvio lacerata pristino nitore restituta, & culturâ de novo subacta est, cumque *laborem arandi posuit super animalia.* Sic *R. Bechai. Franc. Georgins Tom. I. probl. 58. Diod. Tars. Lyranus, Sixtus Senensis; Bibl. p. 440.* Sed hæc omnia Judæum prorsus redolent acumen. (1. Quod de agriculturæ inventione à Noacho facta referunt, id nimis dilutum est; Siquidem (α) Cainum jam ante Noachum agricolam fuisse, Sacræ Literæ dubitare non sinunt. Gen. 4: 2. (β) Instrumenta ruralia facilitandæ ac sublevandæ agriculturæ inventa à Noacho, unde constat? Probabilius certè est longè supponere, illa utut primum rudia, ab ipso Adamo vel Caino inventa fuisse, & postmodum à Thubalcaino cum cætera re ferraria expolita ac ad perfectionem majorem perducta fuisse. (γ) Sed an per inventionem rerum rusticalium omnis agriculturæ molestia cessaverit? Id ut credamus, experientia quotidiana dehortatur. (δ) Molestia, à qua Lamechus consolari sperabat, non tantum agriculturam respicit; Sed omnes

omnino hujus vitæ miserias: Neque enim tam delicati, & vitæ hujus commoditatibus, addicti pii parentes fuerunt, ut in illis corporis molestiis miseriam suam maximam partem constituerent. (2. *Sed an etiam liberata est per Noachum terra à maledictionis anathemate, quò propter peccatum Adami percussa fuerat? Hoc tam est falsum, ut huic argumento infistere prorsus supervacaneum putem. Maledictio enim Dei, quæ propter peccatum omnes creaturas vanitati subjecit, tam diu incubitura est terræ, donec beata illa ἀποκαταστάσις & ἀπολυτρόσεως tempora Deus misericors adesse jubebit Rom. 8: 20-23. Conf. Psal. 8: 7. 1. Cor. 15: 27, 28. Act. 3. 21. Denique ex Lamechi verbis clarè intelligitur, eum sibi sui que ævi fidelibus promississe consolationem. At verò quid ad eum, & qui illi convixerunt, resuscitatio mundi? Quid cultura terræ renovata? &c. Quæ omnia, quoad intentum pii parentis desiderium, quid aliud sunt, quam arena tantum sine calce? Unde adparet iterum aliud quid animo voluisse Lamechum, quam quod in hisce solùm terrenis ac carnalibus rebus terminaretur. Vid. *Wissii Oecon. Fœd. Lib. IV. Cap. II. Aug. Pfeiff. Dub. Vex. Cent. I. loc. 19. Sebast. Schmid. Coll. Bibl. in b. l.**

§. XIX. Christiani Doctores hic rursus in diversa abeunt. Alii, ex quibus est Mercerus, existimant, generalem fuisse conceptum in animo Lamechi, quo viderit, Noachum allaturum humano generi beneficium quietis per pietatem & justitiam suam, dum homines impios, omni nisi & molimine ad verum Dei cultum reducere conabatur. *Verùm etiamsi hoc de Noacho verissimum sit; Lamechi tamen verba, non vagam aliquam, sed definitam norant liberationem, quâ à maledictione terra absolvenda erat.* Alii, ut *Hieronymus & Musculus* hanc causam referunt, quod præviderit Lamech Noachum terminaturum esse *primum mundum*, atque omnia retro acta opera (scilicet peccata) quietura per eum, qui ea sepelliet diluvio. At verò quam egregia consolatio! Sanè diluvium signum iræ fuit; Non gratiæ. Nec est quod objicias: Diluvio impiis mortem esse acceleratam, quæ est omnium laborum

laborum quies & remedium. Quod quidem de *Morte Fidelium* conceditur; At mors illa, quæ per diluuium saltem plerisque contigit, non fuit quies & finis, sed inirium doloris. Alii, ut *Lightfoot* & *Menochius* opinantur, eo *Lamechum* respexisse, quod *Noë* plantaturus erat vineam, inventurusque vinum, quod erat solatio cordis humani futurum, quodque temporibus *Noë* concessus fuerit *esus carniū*, quibus vita roboratur. Sed hæc præterquam quod nimis humilia & tam momentoso omine indigna, ita maximam partem sunt incerta. *Rivetus* conjicit, *Lamechum* ex recens nato *filiolo*, ut vulgo fieri solet, *quancunque delectationem captasse*. Sed obstat (α) quod non vulgare gaudium erat, in quod pius *Patriarcha* erumpebat. (β) Neque sibi soli, sed omnibus sui ævi fidelibus illud profuturum non vano testatus est augurio.

§. XX. Alii, ut *Rupertus*, *Gerhardus*, *Lutherus*, *Parentus*, *Diodatus*, *Heideggerus* &c. simplicissimum putant ita exponere; Quod *Lamechus* existimaverit *Noachum* fore *Messiam*. à quo benedictio & consolatio, maledictioni & miseria hujus vita opponenda, iterum sit speranda. Licet deceptus fuerit in persona. Et sane cum fideles illius ævi maxima certissimaque spe ad promissionem in *Paradiso* factam contenderent, eamque desideriiis suis præoccuparent, atque interim de tempore implementationis nihil certi haberent, non est admodum incredibile, quod præ vehementia desiderii sui, in filiis sibi natis semen promissum sibi sint polliciti. Sed huic expositioni obicem ponere videtur. (1. Quod vix ac ne vix quidem probabile est, *Lamechum* nescivisse, quod *Messias* non tantum *Seāvσπορος*. Sed revera *Semen Mulieris* i. e. *Filius Virginis* futurus esset; Absque hoc enim fides *Lamechi* in errorem resoluta nullum illi solatium adferre potuisset. (2. Quod si putasset filium suum *Noachum* esse promissum illum *Messiam*, (cum tamen non fuerit, nec, quod futurus esset, ullam revelationem habuerit) illum religioso cultu veneratus fuisset, & sic turpissimæ idololatriæ se reum fecisset. Quæ ut de Sancto *Patriarcha* credamus, non finit pietas. Alii ut

Seboranus, à quo non multum diversus est etiam Vir doctissimus *Fran. Junius*, arbitrantur, præter communem illam maledictionem, quæ ex peccato Adami fluxit, particularem quoque aliquam maledictionem terram occupasse, quâ Deus propter malitiam, quæ tunc temporis omne genus hominum inundaverat, terræ diluvio maledicturus erat. Hanc igitur sublatum iri à Noacho confisus est *Lamechus*. Verum hæc quoque cogitatio expectationi pii parentis nequaquam respondet. Quæ enim est maledictio terræ, quæ *Lamecho dolorem ac molestiam*, unde tam enixè liberari cupiebat, adtulerit, nisi Adamea illa, quæ ad finem usque mundi continuabitur? Ab hac autem maledictione Noachum terram liberasse, nemo, ut opinor, sanus dicet; Siquidem sub eadem hodie quoque mundum ingemiscere, tristis rerum experientia abundè testatur.

§. XXI. His omnibus justo pondere libratis, aliam & illam quidem sic satis ingeniosam excogitavit *Sebast. Schmidius*, qui ita explicat: *Hic consolabitur nos* &c. id est, *hujus Semen*. np. Christus Dominus ex hujus posteritate olim nasciturus. Qui itaque rem totam ita ordinare videtur: Cum homines tempore *Lamechi* ruerent in pejus, redderenturque deteriores, ac tandem nato Noacho toti mundo Deus interitum denunciaret; Hinc pios in insignem tentationem incidisse, cum videbant, *Promissum Messiam* nondum venisse; Mundum tamen eo non obstante totum esse interiturum: Sicque absque Messia nullum hominem salvatum iri imaginabantur. Itaque Deus providentissimus voluit piis contra tantam tentationem remedium dare in ipsius Noachi nativitate ac prophetica nominis ejus impositione. Scilicet: Quod licet Deus totum mundum diluvio sit deleturus; Noachum tamen huic periculo eripiet, eumque ad ulteriora adhuc tempora superstitem esse finet, ex cujus familia nasciturus sit olim Messias, *verus ille piorum consolator*. In hanc Sententiam, quæ nihil paradoxo continet, lubens pedibus manibusque (quod ajunt) concederem; Si modo *Vir bonus* in Noacho veluti in typo Christum invenisse

invenisse fateretur. Et certe egregie illa duo conciliari potuissent. Quid enim poterat melius dici, quam Noachum illustrem planè personam, ex quo Messias nasciturus erat, fuisse quoque typum ejusdem. *Sed hac de re infra fufus.*

§. XXII. Nobis itaque, ut absque omni tergiversatione eloquamur, quod sentimus, vero simillima & piissima videtur illorum sententia, qui statuunt Lamechum in Noacho, ceu insigni aliquo Typo, vera fide intuitum fuisse in Christum, *Semen illud mulieris, quod conterendo caput Serpentis, veram quietem, tranquillitatem & liberationem à maledictione, quæ ob peccata hominum generi incumbit, conciliaret.* Quam sententiam ipse quoque *Schmidius* (etiãmsi ille in diversum eat) habet, quod laudet, ut verè piãam. Ita *Pelargus in b. l. Vocat ipsum Noach à consolatione, quod ejus curriculo representandus esset Christus, in quo acquiesceret Deus, qui in arcam Ecclesia fideles condet, & à diluvio inundantis ire Dei servet.* Sic *Theodoretus: Noè Salvatorem nostrum signat, qui requiem mortalibus adtulit, & liberavit nos à maledictio. Pulcrè Martyr: Ego, inquit, potius crederem, eos (scil. primos parentes) agnovisse ejusmodi filios suos futuros umbram Christi, & idcirco eos talibus nominibus esse insignitos. &c. Quæ reliqua hic desiderantur, ea ultima nostræ Exercit. pars ordine pandet.*

§. XXIII. Posito igitur hoc, nemo non videt, nisi qui ad ipsum quoque solem caligat, quam egregiè fluant omnia. Hæc enim sententia est, quæ piùm Patriarcham & de omni errore excusat, & fidei ejus præcellentiam factam tetamque servat ac tuetur, & denique temporis illius umbratilis naturæ perquam est accomodatissima. Quamvis minori illos tunc temporis rituum mole, quam tandem sub Mose & post Mosen Israëlitas pressos fuisse, non difficulter concesserim. Sic itaque Lamech occasione *Filii sui* erexit se in spem certissimam *adventus benedicti illius seminis,* cujus etiãmsi Noachum, ut insignem typum, eximumque præconem consideraverit; Eum tamen, illud ipsum semen esse, quod esset verus מָשִׁיחַ *ἀνάτασις, ἡ ἀνάπαυσις,* מָשִׁיחַ *παράκλησις,* ἡ ἀνάπαυσις *quies,*

quies, *Consolatio*, qui virtute *καθημεριων* passionum suarum erat expiaturus tum peccatum, seu peccati reatum in Adamo & quotidie contractum, tum omnem maledictionem terræ incubantem, minimè persuasus fuerat.

§. XXIV. Verbum saltem hic addere libet de malis, sub quibus Lamech cum cæteris piis ingemiscebat, & quibus consolationem futuram firmissima fide opponebat. Quæ ad tria revocari posse, ex structura vocum non incommode hariolantur Eruditi. 1. malum est מעשנו *Opus nostrum*. 2. ארמה אשר אררה יהוה *dolor manuum nostrarum*. 3. *Quarum phrasium ut per 1. mam o-* terra cui maledixit Deus. Quarum phrasium ut per 1. mam optimè possunt designari *peccata* Jef. 59: 6. Psal. 106: 39. 2. Chron. 34: 25. Gen. 6. 5. Hof. 13: 9. Illa enim sunt *opera nostra*, opposita *operi Dei* in nobis, quæ incredibilem molestiam ac lassitudinem piis creare solent, & sicut onus grave, durius illos premunt, quàm ut ferre queant. Psal. 38: 5. Hinc est, quod Christus Dominus fideles talia onera bajulantes sublevare cupiens, emphaticè admodum ad se invitet. Matt. 11: 28. Sic per 2. dam *Malum triste*, quod peccatum indivulso nexu concomitari solet, & in se complectitur tum miseria & ærumnas hujus vitæ, tum penam quamlibet cujus ex peccato rei constituimur. Ad 3. tiam refero *incolatum terræ maledictæ*, qui in sudore vultus tolerandus est, & in qua quamdiu degit homo, fieri non potest, ut plena sanctitate animæque tranquillitate fruatur, & lucem faciei Dei in gloria videat. Nam *donec in corpore adsumus, scimus nos à Domino peregrè abesse*. 2. Cor. 5: 6. *Consolationem* ergo, quam spe & voto præconcepit pius Patriarcha, his malis oppositam fuisse, ex illis, quæ hætenus dicta sunt, manifestum est.

§. XXV. Unde vero simillima est eruditorum illa conjectura, quæ Lamechum præclaro hocce Oraculo tria illustria Gratia opera complexum fuisse, asserit. Adeò ut, *Consolatio* מַעֲצָבוֹ יְדִינוּ *dolor manuum nostrarum*, involvat *JUSTIFICATIONEM* h. e. illum Dei *Actum Judiciale*, sed *Gratiosum*, quo Peccator Electus & Credens à reatu peccatorum suorum absolvitur, (reatum enim per laborem manuum commode intelligi posse,

(xii) posse, jam monuimus) & *ius vite aeternae ei adjudicatur, propter obedientiam fide assumptam.* Ita tamen, ut consolationem à miseris hujus vitae quoque, quae consistit partim in ærumnarum illius imminutione per concessionem rerum prosperiorum ac lætiorum, partim animæ in interiori Divinæ bonitatis gustu *deliciatione*, per quam fit, ut ex amore Dei alacriter ac lubenter omnes eos dolores sustineant pii, quibus Deus sapienter eos exercere vult, nequaquam excludamus. consolatio *במעשנו* à labore nostro complectatur **SANCTIFICATIONEM**, quae consistit in illa *Gratiosa Dei actione*, qua *Justificati*, ab operibus vitiosis, à turpitudine peccati, per spiritum sanctificationis expurgantur, & ad puritatem imaginis Dei continuo magis magisque transformantur. Consolatio autem *בן דורמה אשר יורה אררה* de terra cui maledixit Deus, significet **GLORIFICATIONEM**, secundum quam *Electos & Redemptos è statu infelici & vili re ipsa transfert in statum beatum & gloriosum.* Et illam quidem 1.) vel ut est *inchoata in hac vita* & consistit in initiis ac præludiis cælestis gloriæ, quæ hic quoque Electis indulgentur. Rom. 8: 23. coll. 1. Pet. 4: 14. Non modo ut iis consolentur sese in adversis, sed & ut ex iis aliquo modo colligant, quale ac quantum sit futurum illud bonum, quod asservatur in cælis, & prælibata magna illâ, quam expectant, mercede, in cursu fidei, & pietatis reddantur alacriorum. Vel verò 2.) ut est *consummata in cælis*, quæ præcipue consistit in liberatione à corpore mortis & à vanitate mundi, cui ob peccatum subiectus est, ac denique in translatione animæ in *meliorem conditionem & sedem beatiorum.* 2. Cor. 5: 1-8. Hebr. 2: 10. Apoc. 4: 2, 3. Adde Luc. 23: 43. Joh. 14: 2, 3. & 16: 24. Phil. 1: 21, 23. Non possum hic silentio premere eruditorum quorundam sagacitatem, statuentium *Lamechum* ultima hac phrasi primario adspirasse ad beatissima illa *ἀποκαταστάσις* tempora Act. 3: 21. post tristissima Ecclesiæ fata certissimè olim adfutura, quando totus mundus vanitati subiectus liberabitur à servitute corruptionis in libertatem filiorum Dei. Rom. 8: 19, 20. 21, 22. Quæ conjectura, an non amicè cum iisdem, quæ hæctenus producta sunt, conspiraret? Doctis judican-

judicandum relinquo. Ad hæc bona Lamechus anhelabat hæc vovebat, hæc sperabat, & hujus voti ac spei monumentum in nomine Filii sui extare volebat. *Wil. Mom. Oecon. Patr. Tom. 1. §. 19.*

NOACHUS CHRISTI TYPUS.

§. XXVI. Id jam superest, ut pedem promoturi, ad penultimam nostræ Exercit. Partem, ostendamus *Noachum*, qualem hæctenus descripsimus, fuisse *Umbram ac insignem Domini nostri Jesu Christi Typum*. Quod ut speramus, non difficulter persuadebimus *justi studiosis & aequi*. Qui enim Christum Jesum amat, imaginem quoque ejus amat, ubicunque eam deprehenderit. Non fugit Christum sed quærit ubique, & inventum amplectitur. Fortè etiam, qui in amantes cadere potest error, quibusdam in casibus falsa imagine deludi patitur, & videre se putat, quod nusquam est. Est enim, si principium spectes, excusabilis error, & in ipso errore voluptas. Accedit certò illud non rarò in *typis & figuris*, quibus Deus Christum Jesum, ejusque attributa & eventus, deformare voluit sub *Oeconomia Vetere*. Homo enim pius & Christi amans aliqua ejus attributa in obvio aliquo subjecto antiqui temporis detegens, mox sibi persuadet, se videre omnia; Et interea se pascit suo quodam cogitationis svaviludio, & ex ipso errore fructum percipit, licet non solidum & constantem; Fere ut esuriens per quietem cum voluptate vescitur, & evigilans vacuum se sentit & famelicum. Ita *Magn. Theol. Camp. Virin. Obs. Lib. VI. cap. XXI. §. 1.* scribit. Quod vitium ut sedulo præcaveamus, integrum prorsus existimo, priusquam *Typicam Noachi rationem* explanaremus, aliquas, ut in omnibus Interpretationibus Prophetis fieri solet, subternere hypotheses. Etsi enim sciam plurimos Eruditorum esse, qui in Noacho Christum, ejusque attributa deprehendi posse minime inficiuntur; Sed non me latet, esse etiam ex adverso quosdam, qui *Allegorias* aspernantur, & si quos videant Libros hujus argumenti, nasum suspendunt, eorumque auctores, quodam suo præjudiciò mox damnant, tanquam captos

captos mente & iudicii quadam imbecillitate minusque perspicaci sensu præditos. Idem planè de piis laboribus *Typicis* ac *Parabolicis* meditationibus impensis audaçter nimis, nescio an sat prudenter dicitantes.

§. XXVII. *Tria* igitur sequentia Fundamenti loco observari velim. (α) Singularem & planè admirabilem Divinæ Providentiæ lusum in administrandis *factis totius vite Noachi*, de quo præclara nimis facinora jussit Spiritus S. in Memoriale referri; Quod scilicet, fuerit *jucundissimum* Patris *Lamechi solatium*, & imprimis *Zelosus respicientie* predicator ad nefarios prioris mundi incolas, eorumque *serius invitator ad penitentiam*, ut, si fortè converterentur, totius mundi *πανάθεσπιαν* evitare possent. Et denique, quod ille cum paucis animabus, in *cymbula* admonente Deo ædificata, in profundissimo periculo conservatus, indeque insolenter & inopinato eliberatus est, & quæ reliqua his sunt non absimilia, monent nos cogitare de *mystica* aliqua tot paradoxorum casuum atque eventuum *ratione*, quam nemo, nisi in Christo Jesu demonstraverit. Certè enim tenendum est, historiam totam, quæ de Noacho narratur, verè esse notabilem, quæ proinde cum debita attentione legi ac expendi nequit, nisi lectorem veri amicum suspensum teneat, eumque invitet ad arcanam & mysticam ejus *δήλωσιν* investigandam. Nobis enim verè ita persuasum est, omnem historiam *Oeconomie Veteris* insolentiorum, quam patet data opera à scriptoribus sacris, diligenter & exactè cum omnibus circumstantiis suis narrari, majus aliquod involvere mysterium; Sive omnem casum insigniorem, qui Personis *εξαιρετοῖς* sub *Oeconomia Vetere* accidit, circa quas constat Divinam Providentiam extraordinem versatam esse, habendam esse pro mystico & *ἀλληγορημένω*. (β) Exactam illam convenientiam, quam inter Noachum sub *Oeconomia Vetere*, & aliam quandam Personam Illustram, nempe, Christum Jesum intercedere tam luculenter ac evidenter, ut ovum ovo similis non sit, demonstrari potest. Quæ rerum diversæ *Oeconomie*, inter se convenientia, cum non aliunde, quam

à sapientissima Dei voluntate eam ita ordinante accessi possit ac debeat, quid obstat, quo minus statuamus unam alterius Typum ac figuram gessisse. Et profecto Analogia inter duas Personas tam est abundans, tamque genuina inter illas conexio, ut illis contradici, nisi cum pudore nequeat. Sed (γ) omnem planè superare videtur exceptionem, quod S. Apost. Petrus in Epist. 1. Cap. 3. Noachum novi mundi Caput & arcam, quam extruxit, aquasque diluvii, mysticum significatum habuisse, non obscure testatur. Ubi Baptismum antitypum esse docet earum rerum, quæ sub tempore Noachi, & illius auspicio facta sunt. Ἀντίτυπον notat ibi typum alteri alicui typo in eadem significatione respondentem.

§. XXVIII. Merito proinde hic miranda est Hugonis Grotii ἐπιβλῶσις, qui in luce meridiana constitutum hocce Apostoli Testimonium in perversum sensum distorquet, atque infidè corrumpit. Invidet nobis iste homo, quod Christum, illiusque opera in priscis ætatibus inveniamus. Idcirco ea etiam, quæ temporibus Noachi à Christo peracta dicuntur, torquet ad res ab Apostolis Christi gestas, & ad Evangelium, quod Gentibus prædicatum est. Unde audi quæso & stupeas: *Per Spiritus, qui in carcere sunt intelligit animas hominum in corpore, velut in vagina contentas. Gentes verò, quibus Evangelium prædicatum est, existimat dici homines Noachi tempore viventes, quod iisdem, quibus illi, moribus perditissimis infecti, & à vita Dei essent alieni. Adeò ut sensus ac summa sententiæ Grotianæ huc redire videatur: Christus, per spiritum missum in Apostolos, prædicavit Evangelium Gentibus, quorum animi in corpore, velut carcere ac vagina, reconditi erant, quique iidem meritò censentur cum immorigeris hominibus, qui tempore Noachi vixerunt, iidem inquam, non numero sed imitatione improbitatis. Quis non horrescat hæc talia legens? Quid enim hisce & similibus probat Vir cætera doctissimus, nisi esse sibi animum, qui non vult spiritum sanctum id dixisse, quod revera dixit, & qui eruditione sua, non ut Virum bonum decet, uti in deliciis habet? Adquam viri detorsionem convellendam expatiari nunc nihil attinet,*

neque

neque, quod nervosa Refutationi inter alios Celebr. *Herman-
ni Wiusii*, superaddere possem, habeo. *Oecon. Fœd. Lib. IV. Cap.
II. §. XI. Vide & Josue Placei solidissimas hujus loci vindicias Diss.
15.* Id sanè summè dolendum est, quod Vir Doctissimus Mes-
siam nullibi quæsierit, ubi Judæi Gens cæteroquin cæca,
ipsum jam dudum invenerant: Unde inter jejunos illos In-
terpretes, qui Ch. D. ex antiquis fœderis libris expunctum
iverunt, eum rectè collocat *Ven. Rambachius in Meletemate de
sensus mystici criteriis.*

§. XXIX. Sed alienior est, (ut reliquos taceam) etiam
Sebastianus Schmidius, Gravissimus alioquin S. Literarum
Interpres, quàm ut agnoscat Noachum typi instar se habu-
isse ad Christum. *De quo jam supra aliquid.* Idque his ar-
gumentis. 1.) Nusquam ex Scripturis S. cum fundamento
demonstrari posse; Noachum fuisse Christi Typum. 2.)
Quod non inventiat ullos in Noacho characteres, propter
quos typicus humani generis consolator, quietis redditor
&c. dici mereretur. Sed, ut verum fatear, elumbia sunt
hæc nimis, neque tanti ponderis, ut nos à communiore sen-
tentia divelli patiamur. *Prioris Arg. nervum* in superioribus
jam præcidisse sufficiat. *Secundum* verò abundè emasculabunt
Analogia, quas in sequentibus depingemus. Sed 3.) majo-
rem veri speciem videtur habere eorum Objectio, qui ar-
gumentum capiunt ex Pronomine Demonstrativo הַ הַ *Hic*
consolabitur nos &c. quo nostram sententiam funditus subru-
i ac infringi posse antumant. Verùm rudis ac peregrinus sit
oportet in Antiquitatibus & S. Scripturis, qui non facile in-
telligat, occurrere ejusmodi locutiones sacramentales, quæ
Figuris externis rerum significatarum & nomina & attributa
adscribere nihil abhorreant. v. g. *Israelitæ panes suos Pascha-
les comedentes dicere solebant* הַ הַ לַחֶמֶת רַעֲוִיָּה *Hic est*
panis ille afflictionis, quem patres nostri comederunt in terra Aegypti.
Et, quod propius huc accedere videtur, vocabant agnum
assum, in Cœna Paschali appositum פֶּסַח גֹּפוֹ שֶׁל *Corpus*
Paschalis. Nemo autem id aliter intelligebat, vel aliter quo-
que poterat intelligere, nisi panem illum, quem festo die

quotannis comedebant, symbolum ac memoriale esse illius panis, quo olim in Aegypto facti erant ipsorum majores &c. Ad rem planè Augustinus Obs. lib. 3. *Quæst. in Lev. 57.* inquit: *Solet res, quæ significat, ejus rei nomine, quam significat, nuncupari, sicut scriptum est, septem spica sunt septem anni &c. non quasi per substantiam hoc esset; Sed per significationem.* Sunt autem tales loquendi formulæ frequentes satis in S. S. ut Gen. 41: 26. Ezech. 37: 11. Dan. 7. 7, 23, 24. & 8: 20, 21. Matt. 13: 38, 39. Apoc. 1. 20. Nec est quod quis regerat: Illa quidem de Sacramentis vera esse; Non item de Typis: Nam etiamfi Typos à Sacramentis distinctos non negem; Sacramentalis tamen locutiones in typis quoque locum habere, res est evidentissima: Sic *Petra dicitur fuisse Christus* 1. Cor. 10: 4. Sic *duæ Abrahami uxores Sara & Hagar dicuntur duo Testamenta.* Gal. 4. Quis autem esset tam absurdus, qui *Petram revera fuisse Christum; Duas autem Fœminas duo Testamenta,* exinde assereret? Sic Salomon vocatur *יְרִיבֵי יְהוָה* i. e. *Dei dilectus* 2. Sam. 12: 25. *Filius Dei* 1. Chron. 22: 10. *Pax.* 1. Chron. 22: 9. *Quæ omnia quis non videt antonomasticè quasi ei tributa; Sed in Christo Domino dein κατ' ἐξοχην Verificata ac completa fuisse? Et sic de Noacho &c.*

§. XXX. Positis igitur Fundamentis, e re nostra jam erit, ut reliquam quoque ædificii partem concinno ordine superstruamus, quò veritati semel positæ major adhuc lux affunderari queat. Quod obtinebimus, spero, ubi reverenter, & quantum fieri potest, lucidè *Analogias* inter *Noachum & Christum* Dominum, in quo etiam præsens Institutum desinet, edisseremus. Ubi monendus es L. B. *Licet unus idemque Typus sub varia ὁμοίᾳ varias quoque res ac personas significare possit ac soleat; Nos tamen in id unicum, quod jam fiximus, Demonstrationis nostræ aciem intendemus, vix ac ne vix quidem ad alia perrecturi.* 1. Itaque *Noach* est nomen, ut supra ostensum est, *quierem,* & quidem quæ cum solida consolatione connexa est, denotans, quod pius Patriarcha five ex revelatione divina, five ex fide primæ Promissionis, filio recens nato imposuit. Qui etiamfi aliquod solatium miseris sui ævi mortua-

mortalibus adtulerit, illud ipsum tamen non fuit tanti ponderis, ut omnem ardentis desiderii medullam, quo pius pater circa illum occupabatur, penitus exhaustisset; Sed respiciebat potius in eo, veluti in umbra ad futurum Messiam, qui excellenter planè & in plena emphasi dicendus esset *Noachus*, id est, *Tranquillator*. Ille enim est, qui veram ac spiritualem quietem omnibus iis largitur, qui sub peccatorum onere gementes ad ipsum se recipiunt. *Matt. 11: 29.* & extincto Divini furoris peccatorum omnium cervicibus incumbentis incendio, sedataque iusti iudicii tempestate, per medios adversitatum nimbos ac procellas, gratiosa suæ benignitatis aura, in optatum tranquillitatis portum Ecclesiam deducit. Ille enim est *dilectus ille Filius, in quo Pater acquievit.* *Matt. 3: 17.*

§. XXXI. 2. *Noach* fuit vir iustus, integer in etatibus suis, & secundum Deum indefinenter ambulabat. *Gen. 6: 9* Ubi duo scopuli sedulo vitandi. (α) Judæorum quorundam impietas, qui magnam viro sancto faciunt injuriam, dum dicunt: *Noachum quidem sua etate pro iusto haberi potuisse, sicut inter cecolusum;* At si tempore Abrahami & sequentium Patriarcharum vixisset, nullo eum futurum fuisse loco; Sed convincuntur hi homines testimoniis Ezechielis *Cap. 14: 14, 18.* Ubi nullo discrimine *Noach* jungitur cum *Jobo* & *Daniele*, quos comparative tantum fuisse iustos, non audent dicere. Sed repetitius longè, & rem acu planè tetigisse videtur *R. Nehemia* in *Bereschit Rabba* *Sect. 30.* *Perfectus erat Noach inter malos, qui eum nitebantur verbis & exemplis trahere ad malum; Quanto magis fuisset iustus, si fuisset in generatione Moysi vel Samuelis.* Huc apprimè facit illud *Martialis* emphaticum de *Nerva*:

*Nunc licet & fas est; Sed tu sub Principe duro,
Temporibusque malis ausus es esse bonus.*

Et *Seneca*: *Quanti viri est inveniri in publica perfidia fidelem.*
(β) Vitanda etiam quorundam temeritas, qui ex eo, quod *Noachus* dicatur iustus &c. nimis ablandiuntur sibi, eumque omnis vitii expertem, i. e. perfectè sanctum fuisse dicere non verentur. Cum tamen, si accurratè in rem ipsam introspectatur

tur, nihil aliud verbis tam magnificis, quibus Noachus describitur, indigitari videretur, quam. 1.) Eum propter *justitiam* Christi, quam in plenitudine temporis adducturus erat, *fide apprehensam*, justum reputatum fuisse. 2.) Relatè ad sui zvi homines (quod etiam certum est) revera justum extitisse, & 3.) Quatenus corde sincero, omnisque hypocrifeos vacuo, recta ferebatur in Deum. Quæ omnia non in commodè phrasibus loci citati designari posse, quis non videat? Distincta enim hæc sunt: Quod dicatur 1.) *Vir justus* 2.) *integer in actibus suis*, & 3. *secundum Deum indefinenter ambulans*, quæ potissimum phrasis est dives admodum significationis, & denotat, quicquid Noachus cogitavit, egit, dixit, cum Deo & in Deo fecit omnia, ita *mens, cor, corpusque* ejus & τὸ ὁλοκλήρον illius sanctum fuit Domino. Deum sibi habuit *comitem, ductorem & consiliarium*, cum quo enim ambulamus, is aut *Comes*, aut *Ductor*, aut à *Consiliis nostris* est. Sed Christus Dominus est revera *θεός, ἀναθεός, ἀπαρθεός*, separatus à peccatoribus, Hebr. 6: 26. non novit peccatum, neque fraus inventa est in ore ejus 1. Petr. 2: 22. 2. Cor. 5: 21. Memorabile est, quod invidi Judæorum Scribæ ac Pharisei Legatos expedientes ad Dominum Jesum, ut quibusvis artibus aliquid mali, aut quod saltem in malam partem interpretari posset, illi invito quoque extorquerent; Sed quid dolus adversus D. Jesum? Ecce illi iidem reversi nonnisi veram de ejus innocentia coacti sunt edere confessionem. Joh. 7: 46. *Nunquam ita loquutus est homo, ut homo iste.* Et ita triumphare solet veritas. Imo ille est יהוה צדקנו *Jehova Justitia nostra*. Jer. 23: 6.

§. XXXII. 3. Noachus appellatur *Praeco justitiae*. Id à Petro habemus, qui eum κήρυκα τῆς δικαιοσύνης nuncupat 2. Pet. 2: 5. ea est *Φιλανθρωπία* Dei erga genus humanum, ut impendentibus pœnis plerumque *lucem, vates, praconesque* præmittat. Non sicut mundus, qui hoc in fronte gerit: *Ante ferit, quam flamma micat.* Duo potissimum emphatica illa phrasi, qua S. Petrus Noachum *Praconem justitiae* appellat, indigitari videntur: N Illa hominis *virtus* seu *religio*, *secun-*

secundum quam convenienter Legi Divinæ vitæ institue-
re velit ac debeat. Luc. 1: 6. ☐ *Ea Messie obedientia, quæ justi-*
ficatur impius. Justitia, quæ est ex Deo, & propriæ justitiæ nostræ
opponitur. Rom. 10. 3. Utriusque Præco Noachus fuit. Non
modò seculi sui homines ad vitæ probitatem; ac pietatis
studium patheticè hortabatur, ut effugerent totius mundi
perditionem; Sed & eam Messie justitiam prædicabat, quæ
uti ratione efficacitatis, *sux heri, & hodie, & in secula eadem est,*
ita ipsum quoque ejusdem hæredem fuisse Paulus auctor
est. Hebr. 11: 7. Nam cum tantum bonum non ignoraret,
imò ipse eo frueretur, a pietate viri & Zelo, quo in gloriam
Dei & salutem fratrum suorum ferebatur, oppidò alienum
est, ut id iis occuluerit. Vide sis *Her. Wisii Miscel Tom. 1. lib.*
1. Cap. XVI. §. XII. Quis hæc in Christum Dominum ex asse
(quod ajunt) quadrare negaret? Certè enim ille multo di-
fertius & clarius, quam quisquam unquam alius, prædica-
vit tum eam *justitiam*, quæ nos coram Deo justificari oportet,
quam eam, quæ in *Sanctimonia vitæ* consistit, *sine qua Deum ne-*
mo videre potest. Hebr. 12: 14. Cui ad testandam animi grati-
tudinem operam dare, ut est convenientissimum, ita & sum-
mè necessarium. Tacitus hic præterire nequeo, quod, licet
Noachus fuerit fervidus *Justitiæ* Prædicator; tamen paucos
admodum, uti eventus docuit, reperit obtemperantes;
Plures longè obloquentes, irrisores ejusque factis sanctis-
simis turpissimè illudentes, ut *Drex. in Noëmo cap. 5. §. 3. Ursm.*
Isag. Chron. Part. 1. annotarunt. Ita de Christo Domino con-
ceptis verbis testatur S. Hist. 1.) quod licet potenter præ-
dicaverit Evangelium, sanavaritque multiformes in popu-
lo suo langvores; Paucos tamen, & eos quidem vilissimos
mortalium nactus est asseclas. Turba enim, quæ interdum
ad eum recurrebat, non tam ex pietatis zelo, illiusque do-
ctrinæ recipiendæ desiderio, quam miraculorum videndo-
um cupidine, bonorumque temporalium capeffendorum
vana spe illecta ei adhærebat. Id ipsum Christus Dominus
illis exprobrat. Joh. 6: 26. *Amen amen dico vobis; Queritis me,*
non quia vidistis signa; sed quia edistis panes illos, & saturati estis.
2.) Quod

2.) Quod per totam vitam obcæcatos Judæorum Primates habuit sibi illudentes, factaque ejus sanctissima impio ore blasphemantes: *Demoniacum, Peccatorem, Hælluonem, Seductorem* &c. horresco referens, diſtitantes. Quorum plena sunt Evangelia. Et denique 3.) quemadmodum notatu dignissimum est de Noacho, quod timens ille ad Verbum Dei inceptum absolvit opus, nihil metuens mundi insultus & ludibria, laboris molem & diurnitatem: Sic Christum Dominum nullæ hominum nefariorum machinationes, nulla ac terriculamenta, non denique *Operis Redemptionis*, quò nihil unquam extitit grandius, *difficultas* ab instituto deterere potuerunt, quin eadem animi fortitudine, quâ labore huncce gloriosissimè auspicatus erat, perfectissimè etiam consummaret. Joh. 17: 4, 19: 30. Esai. 50. 5, 6, 7. Heb. 10: 7, 9.

§. XXXIII. 4. Noachus admonitus à Deo, ad exemplar sibi delineatum fabricavit arcam. Prolixum hic esset ire sigillatim per omnes circumstantias, earumque sensum mysticum elicere. Post largam igitur aliorum messem tenuentium instituemus spicilegium. (α) Noach arcam ædificans sibi suisque tutum receptum parabat adversus feras illas diluvii undas. De Christo Domino dicitur: *Erit vir ille tanquam abscondito à vento, & latibulum ab inundatione.* Jes. 32: 2. Item. 4: 1, 5. Qui omnibus, qui ad ipsum confugiunt, securum receptum præstat cum adversus iram Dei, quæ revelatur è cælo, quam adversus infernalium hostium furorem. Matt. 11: 29. (β) Noachus exigua suam familiam, i. e. octo tantum animabus constantem, servabat. Christus servat pueros, quos dedit ipsi Deus. Esa. 8: 18. Hebr. 2: 13, qui ad ingentem pereuntium numerum comparati, *pulsillus grex sunt.* Luc. 12: 32. *Angusta enim est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui eam inveniunt.* Matt. 7: 14. Conf. Matt. 20: 16. (γ) In illa tamen exigua Noachi familia spes secundi mundi, generisque humani scintilla conservabatur. Christus Dominus in parvum Ecclesiæ corpus compingit totam illam *panegyrim primogenitorum*, qui novi mundi hæredes futuri sunt Rom.

Rom. 8: 17. (d) Noachus omnes infideles ac pœnitere necios, communi totius mundi eluvio delendos arca exclusit. Afflictiones à Deo immixtae impios quidem consumunt, & in tartarum præcipitant; piis tamen mundandis, & ad salutem præparandis destinatae sunt. Seu significat: Extra pomeria Ecclesiae esse meras tenebras, errorem & perditionem; nullis enim, qui non sunt verae Ecclesiae membra, contingit per Sangvinem & Spiritum Christi elui, & à perditione ad vitam aeternam liberari. Actor. 4: 12. *Non est datum aliud nomen sub caelo, per quod oporteat salvari, nisi nomen JESU.* (e) Chamus tamen permittente Noacho in arcam intraverat. In Externam Ecclesiae communionem, sapientissimis de causis permittente id Christo Domino, multi impuri hypocritæ irrepunt, & commune Dei iudicium, fidelibus immixti frequenter effugiunt. (f) Varias bestiarum species, naturali alioquin ferocia in se mutuò favientes, maxima lenitate & amabili planè vinculo tantopere continuit, ut nullò recalcitrante, nec aliâ aliam dilacerante, quælibet illarum in silentio propriam tenerent stationem. Christus Dominus est, qui robore ac efficacia spiritus sui per prædicationem Evangelii, Gentes natura feroces emollivit, & immitem ac ferinam earum indolem in agninam penitus commutavit mansuetudinem ac simplicitatem; ut deposita feritate Christo colla subderent, ac ad montem sanctitatis ejus advolantes, cum reliquis sanctis amabili fœdere sociarentur Esai. 11: 6. & sequent. (g) Licet aquæ tam è caelo procidentes, quam è fundo erumpentes arcam premerent, Noachumque illi, ceu sepulchro alicui inclusum, insolens Dei iudicium continuò volveret ac territaret; verumtamen spe certa adhærens Promissioni Divinæ, in mediis quoque undarum fluctibus; quin quo profundo fractus est, neque Cymbula submersa; quin quo profundiores erant aquæ, eo illam magis sublimabant caeloque propiorem ferebant. Cum Christus luctaretur cum ira Patris sui Cœlestis, cum effusis inferorum copiis, cum potestate tenebrarum. Luc. 22: 53. Joh. 14: 30. & cum malevolorum hominum pertinaci crudelitate, animum tamen non

E

despon-

despondit; sed quo asperiores fuerunt illius perpeſſiones, eo in ſuperiorem ſublinitatem extulit ipſum Deus Phil. 2: 9. Porro (9) non eſt inutilis illa Eruditorum obſervatio, quod ſtatuant tempore diluvii univerſæ telluri tenebras conſtanter incubuiſſe. Cum enim atmofphæra, quanta quanta erat, maximoperè turbata, omnes, quos ambitu ſuo complexa fuerat, vapores, in nubes, moxque harum maximam partem in imbres copioſiſſimos tranſmutaſſet, vero non abſimile videtur, denſiſſimas toto paſſim orbe tenebras ea de cauſa exortas eſſe. *Nic. Gürt. Inſt. Theol. Cap. XVII. §. 93.* Quæ obſervatio, ſi vera eſt, exactè reſpondere videtur tenebris illis trihorii ex ſtupenda ſolis ecclypſi terram inumbrantibus, ſole Juſtitia, Chriſto Domino in cruce pendente &c. Matt. 27. Et adumbrarunt etiam tenebræ illæ miſeriam humanam, cujus caliginem nonniſi ſol Juſtitia fugare ac diſſipare poterat. Joh. 12: 35. & 8: 12.

§. XXXIV. 5. Sicut in omnibus Sanctis, ita certe *εὐλαβεία* pius quidam in Noacho fuit *metus* divinæ tum Majeſtatis & juſtitia, tum divinorum judiciorum, quæ primo mundo imminebant; & ut cum *Chryſoſtomo* loquar, *ὁσιος φόβος* περὶ τῆς ἀπωλείας Sanctus timor de interitu tot hominum. Hoc de Salvatore mundi, qui ſenſu infirmitatum noſtrarum mirè affici ſolet Hebr. 4: 15. conceptis verbis teſtatur ipſe S. Paulus Hebr. 5: 7. Qui (Chriſtus) in diebus carnis ſue deprecationibus, & ſupplicationibus oblatis, cum clamore valido & lacrymis apud eum, qui poterat ipſum ſervare à morte & *ἕως ακρωτέρας ἀπὸ τῆς εὐλαβείας* exauditus eſt à pio metu. Ille idem, dum miſerandum ſux gentis excidium cum ipſa ſimul Metropoli Hieroſolyma prævidiſſet, non potuit ſibi temperare quin amariffime deſievit illud. Luc. 19: 41. 23: 34. Eſa. 53: 12.

§. XXXV. 6. Noachus præcellenti vitæ probitate precibusque ſuis non tantum dilationem imminentis exiti per 120. annos Gen. 6: 3. donec arca extructa foret; ſed ſui fuorumque conſervationem impetravit. Nam ut deprecationibus plurimum valentem Danieli & Jobo eum annu-merat Ezechiel. Cap. 14: 14-20. Hinc Rabbini dicunt: *דברי ר' יהונתן*

להנצל מטבע לשונות אמירו ותפילה כה הסכנה והנזק
 היותר *Magna est vis precatōnis etiam ad mutandam naturam, ad liberatōnem e periculis, & ad averteudas penas divinas.* Apud. *Buxtorff.* in *Lex. Rabb.* p. 1745. Christus Dominus efficaciam sui meriti apud Patrem ostendendo, & pro nobis intercedendo id efficit, ut pœnæ peccatis debitæ non tantum differantur; sed penitus liberentur quoque ab iis, qui nomen Christo dederunt. *Esa.* 48: 9. 10. *Pfal.* 91: 14. 15. 16. *Apo.* 7: 3. - 10. *Hof.* 6: 2. 7. Quicquid ad priorem mundum pertinebat, Noachi tempore extinctum est, & ita per ruinam ac destructionem *Prioris* locus relictus est *Secundo*: Ita quicquid à primo Adamo ortum habet, aboleri debet, ut locum faciat *novæ creaturæ*, quæ ex Christo est. *2. Cor.* 5: 17. *Apo.* 21: 5. 8. Nihil erat, quod gaudio, recreationi atque solatio esset Noacho in arca, nisi hoc unicum: *Fiat voluntas Domini.* Imperium divinum & voluntas unice solabantur: in cæteris omnibus habebat laboris & molestiarum satis. *Vid. Drex. & Drexer. de Angoribus & laboribus Noë.* Ita Christo Domino oppresso fluctibus iræ divinæ, vix aliquam consolationis micam experiri licuit præter *Santissimam Dei voluntatem*, quam in se fundam etiam inter gravissimos dolores summo Zelo anhelavit. *Matt.* 26: 39. 42. *Pater mi. si possibile est, abeat à me poculum istud, verum tamen non ut ego volo; sed ut tu.* Confer *Ioh.* 5. 30. 6: 38. 8: 29.

§. XXXVI. 9. Egressus tandem est Noachus, eductis secum in terram omnibus animantibus, quæ Deus fideli illius curæ custodienda, ac ab interitu præservanda commiserat, dum, depulsis omnibus periculis sedatisque tempestatibus, jucunda Dei & totius naturæ facies emicuit. Christus Dominus superatis omnium tentationum fluctibus, ruptis æternæ mortis repagulis, confractisque inferorum claustris in dias luminis auras triumphabundus exiit, secumque eduxit omnes, quos illius fidei commiserat Pater, nihil exiis perdens *Joh.* 10. *1. Cor.* 15. *Coll. Rom.* 6: 4. *Colos.* 2: 12. Adeo ut tristi rerum facie in melius mutata, læta ac jucunda conspiciantur omnia. Non jam Patris ira territat fideles, nec Orci indomita potentia periculum minitari potest iis, qui sunt Christi; *nulla enim iis est condemnatio.* *Rom.* 8: 1. 10. Noach
 E 2 consti-

constitutus fuit *Princeps Secundi Mundi*. Neque est spernenda ea cogitatio, quæ eum triplici munere, Scilicet; *Regio, Prophetico & Sacerdotali* coronatum hariolatur. *Regem* se ostendit dominio in terram à Jehova sibi concessio: *Prophetam* cum insigni Zelo prædicando, ac fatidico spiritu *Fata* filiorum certissimè olim subsequutura prædicando: *Sacerdotem* hostiam grati odoris Deo offerendo, (*de quo mox susus.*) Quæ omnia, cæcus sit, oportet, qui in Christo, & quidem *κατ' ἐξοχῆν* non inveniat.

§. XXXVII. 11. Postquam Noachus ingenti cum lætitia ex arca prodiiisset, in redhostimentum gratitudinis suæ erga Deum, & ut ulteriorem quoque ejus favorem sibi suisque demereri posset, ex puris animantibus sacrificium holocausticum obtulit Deo Gen. 8: 20. quo de memorabile & *εὐφρανισθῆσθαι* prorsus est, quod v. 21. subjicitur. *ורח ירוח אתריח הניחה* *Et odoratus est Jehova odorem quiis.* Vel ut versio Tremelliana habet: *Odoratus est Jehova odorem illum gratum.* Cui, priusquam ad finem suscepti laboris properaremus, aliquid immorari, res ipsa exigere videtur. Chaldaus Interpres verba citata ita explicat: *Cum bene placito suscepit Deus.* Gratus enim odor erat, inquit, *si sacrificium benevolè susciperetur*, ut docet *Majmonides in Biath hammikdash* cap. 9. §. 3. & *si Dei voluntas ex asse esset facta.* Ut explicat *R. Salomon Jarubi* ad Exod. 29. Unde observandum est, Sacrificium Noachi odor quietis, aut odor gratus dicitur coram Deo, certè non ratione pingvedinis accensæ, quæ fætorem potius, quam gratum exhalabat odorem; sed 1.) respectivè ad aliud Sacrificium, quod revera tale futurum esset, quod ubi offerretur, non posset non *gratus odor esse in naribus Dei*, i. e. non posset non in eo sibi complacere, super eo acquiescere, ac ut sibi gratissimum certissimè declarare. Odoratus enim Deo tribuitur *ἀνθρωποπαθῶς*, percommodè notante id *Musculo in Comment. ad b l. 2.* Quia quæ ad Sacrificium expiatorium requirebantur, diligenter observavit. 3.) Ob effectum admirandum, quo Deum prius iratum propter hominum peccata, placavit, & fecit, ut ira ejus conquiesceret.

§. XXXVIII.

§. XXXVIII. Ad ^{2^{am}} Rationem Hebraei observant, *odoremqueis dici. α*) de victimis legitimè oblati v. c. ne quis victimam adureret, antequam in altare deferretur *β*) de victimis quæ plenarie expiabant, unde, si adhuc aliquid ad plenariam expiationem præter victimam requirebatur, non dicebatur cedere in *odorem gratum* Malac. 2: 3. Esa. 66: 3. *γ*) dici de illis victimis ubi maxima minimaque erant observata. v. g. in *ove offerenda*, Levit. 1. Quæ omnia, quam apprimè ad Sacrificium Christi transferri possint, edocet *Cl. Dassovius in b. l.* Christi enim solius mors est illud *Sacrificium perfectissimum*, in quo ne ultimus quidem quadrans desideratur; *Sacrificium boni odoris*, Patrique acceptissimum Eph. 5: 2. cujus virtute Deus mundo placatus est, maledictionemque æternam omnium cervicibus imminentem justissimè avertit, & in quo solo obtinuerunt V. Testamenti Sacrificia quoque suam *ἐδόξαον*. Ideò miramur Judæorum pertinaciam, qui cæterò quin Sacrificiis non parum tribuunt; in suis commentariis tamen de Sacrificio Messæ nihil cogitarunt. Ubi *Obs. Cl. Chriff. Lud. Schlichter Obs. Sac. L. §. 10.* Optimè huc adduci potest illustris Esaïæ locus Cap. 11: 3. ubi Messæ *odoratus tribuitur* *וְרִיחַ בִּירְאֵת יְרוּשָׁה* Et odorari ejus in timore Domini, &c. quod alii aliter explicant: simplicissimè autem omnium de Sacrificio ejus propitiatorio in obedientia usque ad mortem crucis Patri præstito (quam Propheta vocat *timorem domini*) intelligitur. Huc Apostolus 2. Cor. 2: 15. collineat, dicens: *Christi bona fragrantia sumus Deo* &c. h. e. Ministerium nostrum per Dominum J. Christum, instar Sacrificii svaveolentis Deo peratum est. Confer Rom. 15: 16. Non autem respectu *Dei solum* hac phrasi de Evangelio Christi crucifixi utitur; sed & respectu *hominum*, ad quos odor ille svavis diffunditur, & credentes quidem salvat ac recreat; incredulos autem interficit & damnat, uti 2. Cor. 2: 16. declaratur. Celebratur & alibi Salvatoris *fragrantia* & *odor bonus*, quo verbi ejus virtus & svavitas in reficiendis credentium animabus intelligitur. Cant. 1: 13. Psal. 45: 9. Vid. *Sal. Glass. Phil. Sac. Lib. V. Traff. 1. Cap. 7.*

§. XXXIX. 12. Postquam Deus odoratus est odorem oblatæ

oblata à Noacho hostia, promisit nunquam fore, ut mundus novo diluvio absorbeatur: Sed solummodo se eam vaporum copiam in aëre collecturum, qui radiis solaribus eleganter picti, diversicolore m iridem in cælo formarent. Unde cuique quasi in clamare intelligeretur: *Non est quod diluvium ex iis proventurum formides. Ecce id, quod olim ira mea instrumentum fuit, nunc perpetue gratiæ exhibebit indicium.* Sic virtute Sacrificii à Christo oblata, Deus electis suis reconciliatus pollicetur, se nunquam eos in ira puniturum; sed duntaxat levioribus paternisque plagis castigaturum, in quibus gratiæ suæ radii intermicent. Et quemadmodum adparente iride necesse est solem naturalem lucere: Ita mysticum solem justitiæ Messiam, *cujus solium est iride circumdum, & caput iride rellum* Apoc. 4: 3. 10: 1. necesse est radios spiritus sui consolantis in ipsas passionum nubeculas immittere, ac fideles sub cruce gementes fidei vivacitate collustrare Mal. 4: 2. Vide, quæ *Martyr* de Iridis tam figura arcuata, quam diversis coloribus symbolicis, uti subtiliter, ita & piè commentatus est; nobis enim in brevem hanc pagellam, non omnia, sicuti supra monitum est, vacat ingerere.

§. XL. 13. Memorabile est in Fatis Noachi, quod ille Canaani, ex Chamo pudori paterno nefarie illudenti, nepoti maledixerit, eumque spiritu prophetico repletus, *servorum fore* vaticinatus est. Cur verò Canaani magis, quam Chamo maledixerit? Malumus totam hanc causam, in abyssum judiciorum Dei imperferutabilem rejicere, quam solcite de eo disputare; secus quoque in illam controversiam descendere nunc nihil attinet. Hæc tantum hic notanda censemus. 1.) Non in omnes Chami filios, sed in solum Canaanem fulmen maledictionis vibratum esse. 2.) Neque caruit triste hoc vaticinium suo complemento, si quidem post annos demum octingentos, oriundi è Semo Israelitæ terram Canaan invadentes, Cananæorum Reges plus triginta debellarunt, & incolarum maxima parte deleta ad interuicionem, reliquos servituti manciparunt, gravi tributo illis imposito. Et Gibeonitas ad ligna cædenda, aquas-

aquasque ad ministerium tabernaculi comportandas dam-
narunt. Huic simile quid in funesto illo vitæ Christi *Thea-*
tro, qui est Pater seculorum *Esaï. 9: 6.* non admodum diffi-
cili opera observari posse, cur cum quibusdam abnueremus?
Ille enim est, qui hausto poculo iræ divinæ *Matt. 26: 28, 29.*
39. In crucem sublatus, ac vestibus spoliatus, nudus omni-
bus irridendus ac laceffendus nefario Judæorum crimine
expositus est. *Matt. 27: 35. - 50.* Sed dignam pro tam indigno
scelere, impia illa gens retulit & hodie dum portat merce-
dem. Nonne enim ex justissimo Dei judicio maledictioni
subiecta, per totum terrarum orbem vagabunda, nulloque
libertatis privilegio gaudens, ubique locorum servitutis
jugo colla subdere cogitur. Atque ita impletam in se di-
ram suorum majorum imprecationem. *Matt. 27: 25. Sanguis*
ejus super nos & super filios nostros. cum insigni cordolio expe-
riri coguntur. Interim speramus ac planè confidimus,
omnem eorum posteritatem non in æternum huic maledi-
ctioni mancipandam fore; sed erit olim tempus, *dum totus*
Israël servabitur; obduratio enim illa, sub qua hodieque gemunt
miseri, tantisper illis evenit, donec plenitudo gentium in Ecclesiam in-
troierit. *Rom. 11: 25, 26.* Tandem *reversi Israëlita quærent Jehovaham*
Deum suum, & Davidem Regem suum. *Hos. 3: 5.* Quamvis hanc
analogiam magis esse piam, quam solidam, non invitus fa-
tear. *Conf. Spem Israël. Cel. Jac. Altingii.*

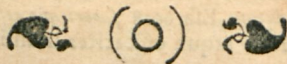
§. XLI. 14. Ultimo denique de nihilo non est, quod
Noachus cogniturus, num detumentibus aquis aridum
eminere cœpisset, columbam arcâ emisit, quæ dum de-
cerptum olivæ folium ori insertum vespertino tempore ad-
eum retulit, dici non potest, quanto gaudio exinde perfu-
sus fuerit, ac decrefcentibus jam jam diluvii fluctibus, de
superficie aquis levata, bonum omen hauserit. Christus Do-
minus est ille *verus Noachus*, qui defæciente ira Dei Patris,
emisit Spiritum Sanctum (columba enim est emblemata Spi-
ritus Sancti) in corda fidelium *Gal. 4: 6.* certissimum *com-*
placencia divine indicium. *Esa. 60: 8.* *savorisque restituti gratissimum*
nuncium, ut eo duce atque efficaciter in filiiis Dei operante
confo-

consolationem acciperent. Joh. 14: 26. & 15: 16. *ac in charitate radicati atque fundati, valerent assequi, quæ sit illa gratiæ Dei latitudo & longitudo, & profunditas, & sublimitas.* Eph. 3: 18. Vide de hoc fufius differentes *Wifum Oecon. Lib. IV. Cap. VI. §. 27. Item Martyrem & Musculum in b. l.*

§. XLII. Hæc itaque in præfentiarum funto fatis, & dum alii ad incerta quævis, feu potius jocularia feruntur; nos cogitemus, *Typos esse Verbi divini genus,* idque recondita quadam sapientia fufpiciendum, cum Deus in eo loquatur *rebus loco vocum,* quod longè mirabilius est. Illud ergo interpolare, illud torquere, illius gloriam in figmenta transferre nunquam fufineamus. Monente *Jac. Gufferio Inft. Theol. Typ. §. XLV.* Tu verò L. B. fi quæ præpofterè vel minus folide in hocce *Opufculo* difputata animadverteris, memineris humanæ infirmitatis, cujus nos quoque probè confcii ad amorem ac favorem tuum appellamus, ex te infuper enixo defiderio contententes, ut *Dominum Jefum, fub cujus alis habitat folida ac vera Tranquillitas.* Mal. 4: 2. *pro perfectiffimo Noacho habere ac venerari officii* putato.

Et quandoquidem Deus T. O. M. Reges ac Principes hujus Terræ, ceu totidem Noachos Populis ac Nationibus quodam quafi tranquillitatis jubare præfulgere voluit. Hinc etiam pro *Augustiffimo Rege Pruffiæ, Clementiffimo noftræ Academiæ Viadrinæ Noacho, FRIDERICO WILHELMO* verè Magno, ejuſque totius *Arce* (in qua nos etiam cum tot populis fimul Auguſto ſuo Imperio ſubditis, inter decumanas hodierni diluvii *Europæarum Gentium* procellas conſervat,) *Tranquillitate perpetuanda, ad Thronum Gratix Perfeſſiffimi, Glorioſiffimi Potentiſſimique* illius Noachi D. N. J. C. jugi interceſſionis ſacrificio indefinenter interpellare nequaquam negligito. Cui ſit *Laus, Honor & Gloria* in omnia *Seculorum Secula* 1. Tim. 6: 15, 16. Amen.

M
Fol 1297

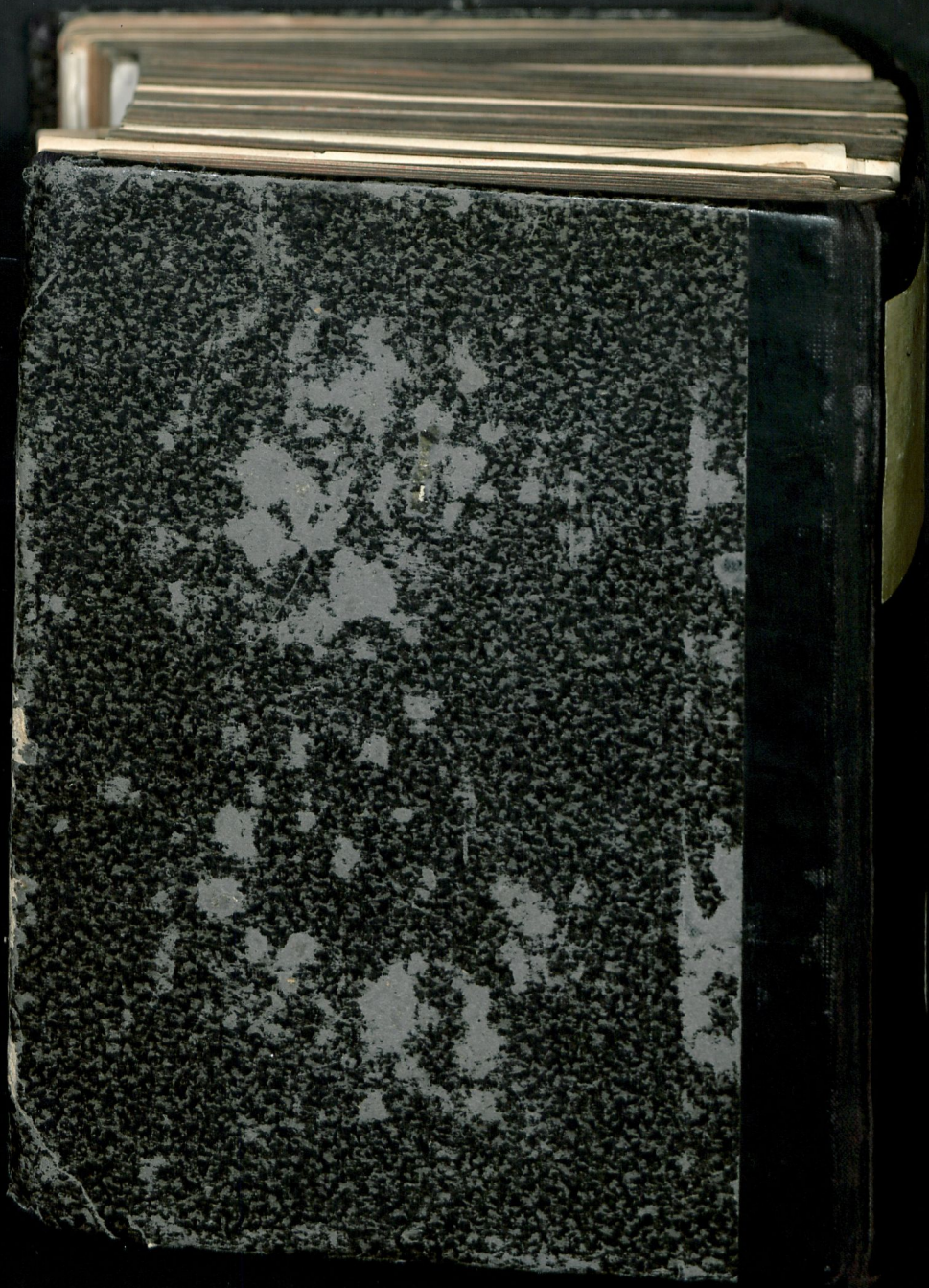
ULB Halle 3
003 006 867

SB

EXERCITATIO THEOLOGICA
DE
NOACHO TYPICO,

AD ILLUSTRATIONEM

Gen. Cap. V. *vers.* 29.

Ubi etiam

OECONOMIA GRATIÆ,

quæ sub *Eodem* obtinuit, concinnè delineatur.

QVAM

PROPITIO CHRISTO D.

Vero illo, Miseriorum ex Universalis corruptionis Diluvio
emergentium, *Consolatore,*

SUB PRÆSIDIO

VIRI PLURIMUM REVERENDI

PAULI GYÖNGYÖSSI

à PETTYEN.

Illust. Eccl. Angl. Præsbyteri S. S. Theol. D. & Profess. P. O.
Reverendissimæ suæ Facultatis h. t. Decani

IN AUDITORIO MAJORI

ALMÆ UNIVERSITATIS VIADRINÆ

Die 17. Julii A. MDCCXXXIV.

Placido Eruditorum Examine Submittit
df

LADISLAUS BAKTSI,

Hungarus ex Transylvania.

FRANCOFURTI ad VIADRUM,
Literis PHILIPPI SCHWARTZII, Acad. Reg. Typ.